

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Smjernice za provedbu aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga

Zagreb, 2026.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
CILJ SMJERNICA.....	6
METODOLOGIJA IZRADE SMJERNICA.....	7
NAČELA NA KOJIMA SE TEMELJE AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA	8
MINIMALNI STANDARDI KVALITETE EUROPSKE UNIJE U PODRUČJU SMANJENJA RIZIKA I ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA.....	9
PROVODITELJI AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ	11
EDUKACIJA PROVODITELJA AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA	13
POTPORNE I SUSTAVNE MJERE ZA PROVEDBU AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA	15
SMJERNICE ZA AKTIVNOSTI KOJE SE PROVODE U PODRUČJU SMANJENJA ŠTETA U REPUBLICI HRVATSKOJ	17
I. AKTIVNOSTI USMJERENE NA OSOBE KOJE KORISTE DROGE	18
1. Informiranje o aktivnostima smanjenja šteta povezanih s uporabom droga	18
2. Provedba edukacija o smanjenju šteta povezanih s uporabom droga	20
3. Savjetovanje i psihosocijalna podrška.....	21
4. Podjela opreme i pribora za uporabu droga u svrhu smanjenja šteta povezanih s uporabom droga	23
5. Podjela potrošnog materijala u svrhu smanjenja šteta povezanih s uporabom droga	25
6. Drop-in centar (dnevni centar za osobe koje koriste droge)	26
7. Vanjski rad (<i>outreach</i>) kao model rada u zajednici	27
8. Aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju (<i>digital outreach</i>).....	28
9. Testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti (uz savjetovanje)	29
10. Cijepljenje.....	30
11. Kontinuum skrbi za osobe s hepatitisom C (HCV) i HIV-om.....	31
12. Informiranje i poticanje na uključivanje u tretman supstitucijskom farmakoterapijom osoba koje koriste opioide	32
13. Podjela kućnih doza naloksona	33

14. Aktivnosti smanjenja šteta povezane s chemsexom	34
15. Integrirana usluga testiranja uzoraka droga prikupljenih od konzumenata te informiranja i savjetovanja korisnika usluge.....	36
16. Specifičnosti provedbe aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom stimulansa, sintetskih droga i drugih psihoaktivnih tvari visokog rizika	38
Prilagodba aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga specifičnim potrebama korisnika	39
II. AKTIVNOSTI USMJERENE NA SMANJENJE RIZIKA I ŠTETA U ZAJEDNICI I OKRUŽENJU	40
1. Prikupljanje i zbrinjavanje korištenog pribora	40
2. Čišćenje javnih prostora od odbačenog pribora za injektiranje	41
3. Osiguravanje sigurnijeg noćnog okruženja	42
PRAĆENJE I EVALUACIJA PROVEDBE AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA	43
PRAĆENJE PROVEDBE SMJERNICA	43
POJMOVNIK.....	44
KRATICE	47
LITERATURA	48

UVOD

Utjecaj uporabe droga vidljiv je gotovo svugdje u našem društvu. Uporaba droga i posljedična bolest ovisnosti složen su i višestruki fenomen koji ostavlja dugoročno štetne zdravstvene i socijalne posljedice na pojedinca, obitelj i društvo u cjelini. Trendovi, kako na svjetskoj, tako i na europskoj i nacionalnoj razini, ukazuju na sve veću dostupnost droga, njihovu raznolikost i potentnost te na promjene obrazaca uporabe droga. Sve navedeno povećava rizik od štetnih zdravstvenih posljedica povezanih s uporabom droga, uključujući trovanja i smrtne ishode. Osobe koje koriste droge mogu biti izložene tvarima veće potentnosti, novim psihoaktivnim tvarima ili različitim mješavinama tvari, često i bez saznanja o njihovu sastavu i učincima. Dodatni rizik predstavlja istodobna uporaba više psihoaktivnih tvari jer može dovesti do povećanja štetnih posljedica za zdravlje. Upravo iz navedenih razloga potrebno je kontinuirano ulagati napore u različite aktivnosti osmišljene za smanjenje tereta bolesti koji uporaba droga donosi, a koje se, osim na prevenciju, tretman i resocijalizaciju, odnose i na smanjenje rizika i šteta povezanih s uporabom droga, kao važnu komponentu javnozdravstvenog odgovora na uporabu droga.

Smanjenje rizika i šteta povezanih s uporabom droga (*eng. harm reduction*) predstavlja krovni termin za aktivnosti, programe i politike kojima se nastoje spriječiti, smanjiti i ublažiti zdravstvene, društvene i ekonomske štete pojedincima, zajednicama i društvima, a koje proizlaze iz uporabe droga¹. Pristup smanjenja šteta razvio se kao odgovor na rastuće zdravstvene i socijalne posljedice uporabe droga, osobito u kontekstu HIV/AIDS krize te je postupno prerastao u širi okvir usmjeren na smanjenje mortaliteta, zaraznih bolesti i opterećenja zdravstvenih sustava². Pristup smanjenja šteta ne podrazumijeva odobravanje niti poticanje uporabe droga, već je usmjeren na zaštitu života, zdravlja i dostojanstva osoba koje koriste droge te smanjenje rizika i štetnih posljedica povezanih s uporabom droga.³

Cilj aktivnosti smanjenja šteta je smanjiti zdravstvene i socijalne posljedice uporabe droga, povećati svjesnost osoba o važnosti brige za vlastito zdravlje i zdravlje drugih te smanjiti društvenu marginaliziranost osoba koje koriste droge. Aktivnosti smanjenja šteta usmjerene su na osobe koje koriste droge, neovisno o učestalosti uporabe, obrascima uporabe ili postojanju ovisnosti, a provode se na neosuđujući način, bez uvjetovanja prestanka uporabe droga.⁴

Aktivnosti smanjenja šteta trebaju doprinositi smanjenju stigme i diskriminacije povezane s uporabom droga jer one mogu predstavljati prepreku korištenju zdravstvenih i socijalnih usluga. U tom je kontekstu važno promicati nestigmatizirajuću komunikaciju i podizati svijest o ovisnosti kao javnozdravstvenom i društvenom problemu.

¹ EUDA, 2025.

² Goosdeel, 2024.

³ EUDA, 2025.

⁴ Ibid.

Aktivnosti smanjenja šteta provode se komplementarno s mjerama iz područja prevencije, tretmana i resocijalizacije te obuhvaćaju niz javnozdravstvenih i socijalnih aktivnosti. Iako su aktivnosti smanjenja šteta primarno usmjerene na osobe koje koriste droge, prema potrebi i u okviru pojedinih aktivnosti, uključuju i bliske osobe korisnika, osobito u kontekstu prevencije predoziranja i zaštite zdravlja.

Osobe koje koriste droge predstavljaju heterogenu skupinu s obzirom na dob, spol, socioekonomski status, obrasce i intenzitet uporabe droga, zdravstveno stanje, životne okolnosti te razinu socijalne uključenosti. Potrebe i rizici povezani s uporabom droga razlikuju se od osobe do osobe, stoga aktivnosti smanjenja šteta trebaju biti utemeljene na individualiziranom pristupu koji uvažava specifične okolnosti, potrebe i resurse svakog pojedinca.

Kako bi se osigurala dostupnost i kvaliteta aktivnosti smanjenja šteta na nacionalnoj razini, potrebno je osigurati kontinuitet provedbe aktivnosti utemeljenih na dokazima učinkovitosti i prilagođenih potrebama korisnika. Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti na područja s većom prisutnošću osoba koje koriste droge, kao i na područja s povećanim rizicima povezanim s uporabom droga.

Učinkovita provedba aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga temelji se na usklađenom pravnom i normativnom okviru koji omogućuje njihovu provedbu, dostupnost i dugoročnu održivost. Pravni okvir koji se odnosi na područje smanjenja šteta povezanih s uporabom droga definiran je zakonskim propisima: *Zakon o suzbijanju zlouporabe droga*⁵; *Zakon o zdravstvenoj zaštiti*⁶; *Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti*⁷, kao i brojnim podzakonskim aktima.

Važnost i potreba provedbe aktivnosti smanjenja šteta prepoznata je na nacionalnoj razini te je obuhvaćena posebnim ciljevima, mjerama i aktivnostima *Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine*.⁸ *Strategija* prepoznaje smanjenje rizika i šteta povezanih s uporabom droga kao ključnu komponentu javnozdravstvenog i socijalnog odgovora na uporabu sredstava ovisnosti te predstavlja podlogu za izradu ovih *Smjernica*.

S ciljem unapređenja kvalitete i učinkovitosti aktivnosti smanjenja šteta u Republici Hrvatskoj se od 2015. godine primjenjuju *Smjernice za programe smanjenja šteta povezanih sa zlouporabom droga* koje je usvojilo *Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske* (2015). S obzirom na to da je od njihovog donošenja prošlo desetak godina tijekom kojih su se dogodile brojne promjene, od pojave sve većeg broja novih psihoaktivnih tvari, promjena

⁵ NN br. 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19.

⁶ NN br. 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24, 102/25.

⁷ NN br. 79/07, 113/08, 43/09, 130/17, 114/18, 47/20, 134/20, 143/21.

⁸ NN br. 18/23.

obrazaca uporabe droga, uočavanja novih trendova, do razvijanja novih aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga, bilo je nužno izraditi nove *Smjernice*.

Smjernice su izrađene na temelju preporuka proizašlih iz *Evaluacije Smjernica za programe smanjenja šteta povezanih sa zlouporabom droga* provedene 2023. godine.⁹ Preporuke su se odnosile na unapređenje procesa diseminacije i primjene *Smjernica* u svim sustavima u kojima se aktivnosti smanjenja šteta provode, definiranje obveze kontinuiranog stručnog usavršavanja provoditelja aktivnosti, jačanje međusektorske suradnje i koordinacije u provedbi aktivnosti te razvoj modela evaluacije učinkovitosti aktivnosti i praktičnih alata za provedbu i praćenje aktivnosti smanjenja šteta. Također, naglašena je potreba za unapređenjem strukture sadržaja, odnosno za jasnijim, konciznijim i razumljivijim sadržajem *Smjernica*.

S obzirom na kontinuirane promjene trendova uporabe droga, pojavu novih psihoaktivnih tvari i razvoj novih obrazaca rizičnih ponašanja, osim aktivnosti smanjenja šteta sadržanih u ovim *Smjernicama* potiče se razvoj i provedba inovativnih aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga koje su u skladu s važećim zakonskim i stručnim okvirom. Inovativnim aktivnostima smatraju se aktivnosti koje se trenutačno ne provode u Republici Hrvatskoj, ali se provode u drugim državama, pod uvjetom da su u skladu s važećom zakonskom regulativom Republike Hrvatske; aktivnosti koje predstavljaju prilagodbu postojećih metoda rada novim potrebama osoba koje koriste droge te razvijene aktivnosti smanjenja šteta koje proizlaze iz prepoznatih potreba korisnika ili novih obrazaca uporabe droga. Sve inovativne aktivnosti koje se provode moraju imati uporište u stručnim smjernicama, standardima kvalitete i dokazima učinkovitosti, uz usklađenost sa zakonskom regulativom Republike Hrvatske.

⁹ HZJZ, 2024.

CILJ SMJERNICA

Cilj *Smjernica* jest doprinijeti osiguravanju kvalitete aktivnosti koje se u Republici Hrvatskoj provode u području smanjenja šteta povezanih s uporabom droga u različitim okruženjima i sustavima.

Posebni ciljevi *Smjernica*:

- definiranje aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga utemeljenih na dokazima učinkovitosti;
- definiranje smjernica za provedbu aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga, prilagođenih potrebama i specifičnostima nacionalnog konteksta;
- ujednačavanje provedbe aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga u različitim okruženjima i sustavima;
- unapređenje međusektorske i međuresorne suradnje provoditelja aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga;
- osiguravanje kontinuiranog stručnog usavršavanja provoditelja aktivnosti u svrhu održavanja kvalitete i učinkovitosti aktivnosti koje se provode u ovom području, kao i pravovremenog prepoznavanja rizika i šteta te adekvatnog odgovora na potrebe korisnika;
- unapređenje praćenja i evaluacije procesa, ishoda i učinka aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga.

Smjernice pružaju stručni i organizacijski okvir za planiranje, provedbu, praćenje i unapređenje aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga u Republici Hrvatskoj, a namijenjene su svim provoditeljima aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga, u okviru zdravstvenog sustava, sustava socijalne skrbi, zatvorskog sustava te civilnog sektora. Svaki ih provoditelj primjenjuje u skladu s aktivnostima koje provodi u okviru svog djelokruga rada, neovisno o sustavu ili okruženju u kojem djeluje. Također, *Smjernice* predstavljaju koristan alat i drugim stručnjacima koji sudjeluju u tretmanu i skrbi za osobe koje koriste droge, kao i donositeljima odluka u području aktivnosti smanjenja šteta.

METODOLOGIJA IZRADE SMJERNICA

Pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo u svibnju 2024. godine osnovana je stručna radna skupina sa zadaćom revizije *Smjernica za programe smanjenja šteta povezanih sa zlouporabom droga*. Stručnu radnu skupinu činili su predstavnici sljedećih institucija: Hrvatskog zavoda za hitnu medicinu; Hrvatskog zavoda za socijalni rad; Kliničkog bolničkog centra Sestre Milosrdnice; Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“; Klinike za psihijatriju „Vrapče“; Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije; Ministarstva unutarnjih poslova; Ministarstva zdravstva; Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“; Udruge HUHIV; Udruge Institut Pula; Udruge Let; Udruge Terra; Udruge za pomoć mladima „HELP“ – Split te Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (Službe za ovisnosti i Službe za epidemiologiju zaraznih bolesti).

Doprinos reviziji *Smjernica* dali su i drugi stručnjaci koji djeluju u području smanjenja šteta povezanih s uporabom droga.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo koordinirao je rad stručne radne skupine i izradu dokumenta *Smjernica*. Stručna radna skupina održala je pet radnih sastanaka tijekom izrade *Smjernica*, a konačni je dokument usuglašen u svibnju 2026. godine.

NAČELA NA KOJIMA SE TEMELJE AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA

Aktivnosti smanjenja šteta temelje se na sljedećim načelima:

- Prihvatanje da je uporaba droga suvremeni izazov te da je potrebno raditi na smanjenju štetnih učinaka uporabe droga, umjesto ignoriranja njezine prisutnosti ili osuđivanja osoba koje koriste drogu.
- Usmjeravanje na kvalitetu života i dobrobit osoba koje koriste droge kao kriterije za uspješnost aktivnosti i strategija smanjenja šteta, a ne nužno prestanak uporabe droga.
- Osiguravanje da osobe koje su koristile ili koriste droge imaju aktivnu ulogu u oblikovanju aktivnosti, programa i politika koje im koriste.
- Prepoznavanje da diskriminacija osoba i društvene nejednakosti utječu na ranjivost osoba, kao i na njihovu sposobnost učinkovitog suočavanja sa štetama povezanim s uporabom droga.
- Shvaćanje da je uporaba droga složen, višestruki fenomen koji obuhvaća kontinuum ponašanja, od različitih modaliteta uporabe droga do potpune apstinencije, kao i shvaćanje da različiti načini uporabe droga imaju različite razine rizičnosti.
- Pružanje usluga i resursa osobama koje koriste droge i zajednicama u kojima osobe koje koriste droge žive, na način koji nije osuđujući i ne uključuje prisilu, a s ciljem pomoći i podrške osobama u smanjenju popratnih rizika i šteta.
- Uvažavanje stvarnih rizika i šteta povezanih s uporabom droga, bez njihova umanjivanja ili ignoriranja.
- Prihvatanje osoba koje koriste droge kao primarne aktere u aktivnostima smanjenja šteta te njihovo poticanje na međusobnu podršku u primjeni strategija smanjenja šteta.¹⁰
- Osiguravanje da su aktivnosti smanjenja šteta besplatne za korisnike.
- Osiguravanje anonimnosti korisnika aktivnosti smanjenja šteta.
- Osiguravanje da se aktivnosti smanjenja šteta temelje na dobrovoljnosti sudjelovanja korisnika.
- Osiguravanje da se aktivnosti smanjenja šteta temelje na načelu niskog praga pristupačnosti (*eng. low threshold*), odnosno da nemaju administrativne ni organizacijske prepreke za njihovo korištenje.¹¹
- Osiguravanje kontinuiteta provedbe aktivnosti smanjenja šteta.

¹⁰ National Harm Reduction Coalition, 2020.

¹¹ Vlada Republike Hrvatske, 2016.

MINIMALNI STANDARDI KVALITETE EUROPSKE UNIJE U PODRUČJU SMANJENJA RIZIKA I ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA

Vijeće Europske unije¹² je 2015. godine, u sklopu *Zaključaka Vijeća o provedbi Akcijskog plana EU-a za borbu protiv droga (2013.-2016.)*, donijelo *Minimalne standarde kvalitete u području smanjenja potražnje za drogama u Europskoj uniji* koji obuhvaćaju i područje smanjenja rizika i šteta. Pri donošenju minimalnih standarda kvalitete uzete su u obzir značajne razlike među državama članicama u dostupnosti, opsegu i kvaliteti aktivnosti, kao i potreba za smanjenjem jaza između postojećih praksi te za unapređenjem kvalitete aktivnosti smanjenja šteta u Europskoj uniji. Standardi su razvijeni na temelju dugogodišnjeg iskustva i znanstvenih dokaza o učinkovitosti različitih mjera smanjenja potražnje za drogama, uključujući aktivnosti smanjenja rizika i šteta. Provedba minimalnih standarda doprinosi povećanju učinkovitosti i održivosti aktivnosti, uz istodobno osiguravanje visoke razine dostupnosti, njihova dosega među korisnicima i raznolikosti aktivnosti usmjerenih na očuvanje javnog zdravlja i smanjenje zdravstvenih i socijalnih posljedica uporabe droga. Cilj minimalnih standarda kvalitete je pružiti državama članicama zajednički okvir za razvoj, provedbu i unapređenje usklađenih, kvalitetnih i znanstveno utemeljenih pristupa u području smanjenja potražnje za drogama, uključujući smanjenje rizika i šteta, uz primjenu najboljih praksi prilagođenih nacionalnim i lokalnim kontekstima.

Primjena minimalnih standarda kvalitete u području smanjenja rizika i šteta omogućuje sustavan pristup planiranju, provedbi, praćenju i unapređenju aktivnosti smanjenja šteta, uz osiguravanje da intervencije budu znanstveno utemeljene, dostupne, prilagođene potrebama ciljanih skupina i usmjerene na stvarne zdravstvene i socijalne ishode. U skladu sa *Zaključcima Vijeća Europske unije*¹³ koji definiraju minimalne standarde kvalitete u području smanjenja potražnje za drogama, u nastavku su prikazana četiri minimalna standarda kvalitete koji se odnose na područje smanjenja rizika i šteta:

STANDARD 1. Aktivnosti su realistične u pogledu ciljeva

značenje standarda	<i>Ciljevi aktivnosti smanjenja šteta usmjereni su na smanjenje rizika i šteta povezanih s uporabom droga, uključujući zdravstvene ishode poput zaraznih bolesti i smrti povezanih s uporabom droga, a ne nužno na prestanak uporabe droga.</i>
primjena u praksi	<i>Aktivnosti imaju jasno definirane, ostvarive ciljeve u skladu s potrebama ciljnih skupina i okruženja u kojem se provode.</i>
minimalni dokaz	<i>Opis ciljeva aktivnosti; obrazloženje aktivnosti u odnosu na procjenu potreba.</i>

¹² Vijeće Europske unije, 2015.

¹³ Vijeće Europske unije, 2015.

STANDARD 2. Aktivnosti su dostupne i prilagođene potrebama ciljnih populacija

značenje standarda	<i>Aktivnosti su dostupne bez administrativnih, financijskih ili drugih prepreka te prilagođene specifičnim potrebama korisnika.</i>
primjena u praksi	<i>Aktivnosti su besplatne, anonimne, niskog praga za uključivanje korisnika u programe i provedene na način koji ne stigmatizira korisnike.</i>
minimalni dokaz	<i>Opis načina pristupa usluzi; informativni materijali za korisnike.</i>

STANDARD 3. Aktivnosti su dostupne i u okruženjima s povećanim rizikom

značenje standarda	<i>Aktivnosti smanjenja šteta provode se i u okruženjima u kojima postoji povećan zdravstveni i socijalni rizik.</i>
primjena u praksi	<i>Provedba aktivnosti kroz vanjski rad (outreach), mobilne timove, drop-in centre, u zatvorskom sustavu, na festivalima i u drugim relevantnim okruženjima.</i>
minimalni dokaz	<i>Opis lokacija i načina provedbe aktivnosti; raspored ili plan aktivnosti.</i>

STANDARD 4. Aktivnosti se temelje na dokazima i provodi ih stručno osposobljeno osoblje

značenje standarda	<i>Aktivnosti su utemeljene na znanstvenim dokazima i provodi ih stručno osposobljeno osoblje.</i>
primjena u praksi	<i>Osoblje ima odgovarajuće kompetencije i redovito se stručno usavršava; aktivnosti se provode prema utvrđenim protokolima, standardima i smjernicama.</i>
minimalni dokaz	<i>Evidencija o edukacijama osoblja; interni protokoli, opis postupanja.</i>

Osim kroz primjenu minimalnih standarda, kvaliteta aktivnosti smanjenja šteta promatra se i kao višedimenzionalni koncept koji obuhvaća međusobno povezane elemente na različitim razinama djelovanja, stoga je ovaj koncept kvalitete dodatno razrađen kroz europske implementacijske alate za osiguranje kvalitete u području smanjenja potražnje za drogama.

U skladu s europskim pristupima osiguranju kvalitete u području smanjenja potražnje za drogama, kvaliteta se procjenjuje i osigurava na tri međusobno povezane razine: **razina intervencije**: pojedinačna aktivnost ili mjera smanjenja šteta; **razina usluge**: organizirani skup aktivnosti koje pruža određeni provoditelj; **razina sustava i javnih politika**: koordinacija, međusektorska suradnja, strateški i normativni okvir.¹⁴

Također, kvaliteta aktivnosti smanjenja šteta promatra se kroz: **strukturalne elemente** (organizacijski uvjeti, resursi, kompetencije osoblja, pravni i institucionalni okvir); **procesne elemente** (način provedbe aktivnosti, dostupnost, prilagođenost korisnicima, poštivanje načela niskog praga pristupačnosti za uključivanje korisnika u programe, etičnost i sigurnost); **elemente ishoda** (učinci aktivnosti na zdravlje, smanjenje rizika i šteta, povezanost s drugim aktivnostima) i **ekonomsku dimenziju** (učinkovito korištenje resursa i održivost aktivnosti).¹⁵

¹⁴ Jeziorska, I. and the FENIQS-EU Consortium, 2023.

¹⁵ Europska komisija, 2011.

PROVODITELJI AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Provoditelji aktivnosti smanjenja šteta su stručne osobe, kao što su socijalni pedagozi, psiholozi, socijalni radnici, zdravstveni djelatnici, koje posjeduju znanje i vještine potrebne za provedbu aktivnosti u ovom području, a koje provode u okviru zdravstvenog sustava, sustava socijalne skrbi, zatvorskog sustava te civilnog sektora.

Zdravstveni sustav

U okviru zdravstvenog sustava provode se aktivnosti prevencije, ranog otkrivanja i liječenja akutnih i kroničnih posljedica na zdravlje povezanih s uporabom droga. Važan segment čini i dostupnost supstitucijske farmakoterapije za osobe ovisne o opioidima te uključivanje korisnika u zdravstvenu skrb koja obuhvaća kontinuum usluga usmjeren na potrebe u svim stadijima bolesti. Takav kontinuum skrbi obuhvaća liječenje ovisnosti i smanjenje zdravstvenih posljedica povezanih s uporabom droga, uključujući zarazne bolesti, te doprinosi smanjenju rizika od predoziranja i drugih zdravstvenih komplikacija. U provedbi aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga u okviru zdravstvenog sustava sudjeluju bolnice, zavodi za hitnu medicinu, zavodi za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba, Hrvatski zavod za javno zdravstvo te liječnici obiteljske medicine u okviru primarne zdravstvene zaštite.

Sustav socijalne skrbi

Provedba aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga u okviru sustava socijalne skrbi usmjerena je na podršku osobama koje koriste droge, olakšavanje pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama te ostvarivanje zakonskih prava, uz istodobno smanjenje socijalne isključenosti i rizika od siromaštva. U okviru sustava socijalne skrbi provode se sljedeće aktivnosti koje imaju za cilj smanjenje šteta povezanih s uporabom droga: informiranje osoba koje koriste droge o dostupnim uslugama i mogućnostima liječenja; upućivanje na usluge službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti koje djeluju u sklopu županijskih zavoda za javno zdravstvo; uključivanje u psihosocijalni tretman; informiranje o mogućnostima ostvarivanja zakonskih prava i novčanih naknada te podrška u njihovom ostvarivanju. Aktivnosti se provode u okviru područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad te Obiteljskog centra i njegovih podružnica.

Zatvorski sustav

Aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga provode se u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske u okviru zdravstvene zaštite i stručnog rada s osobama lišenim slobode. Osobe koje koriste droge čine značajan dio ove populacije te je boravak u zatvoru važna prilika

za prepoznavanje zdravstvenih potreba i smanjenje rizika povezanih s uporabom droga. U zatvorskom sustavu provode se aktivnosti usmjerene na očuvanje zdravlja osoba lišenih slobode i prevenciju zaraznih bolesti, uključujući zdravstveno informiranje i savjetovanje, testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti te drugi oblici zdravstvene i psihosocijalne podrške. Osobama koje su koristile droge do dolaska u zatvorski sustav osigurava se liječenje i mjere zdravstvene zaštite u skladu sa standardima javnog zdravstva. U zatvorskom sustavu je dostupno i liječenje *metadonom*, *buprenorfinom* i kombiniranim *buprenorfin-naloksonom*, sukladno nacionalnim smjernicama za supstitucijsku terapiju. Sve navedene aktivnosti doprinose smanjenju zdravstvenih rizika povezanih s uporabom droga te predstavljaju važnu poveznicu prema zdravstvenim i socijalnim službama u zajednici nakon izlaska na slobodu. Aktivnosti se provode sukladno organizacijskim i sigurnosnim uvjetima kaznenih tijela te u suradnji s nadležnim zdravstvenim institucijama i organizacijama civilnog društva.

Civilni sektor

Organizacije civilnoga društva imaju značajnu ulogu u provedbi aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga jer djeluju neposredno u zajednici i često su prvi kontakt s osobama koje koriste droge, osobito onima koje su izvan dosega institucionalnih sustava. Njihova važnost očituje se u pružanju usluga niskog praga pristupačnosti (*eng. low threshold*), uspostavi povjerenja s korisnicima te promicanju i primjeni neosuđujućeg, nestigmatizirajućeg i inkluzivnog pristupa. Za razliku od drugih institucionalnih sustava, organizacije civilnoga društva odlikuju se visokom razinom fleksibilnosti u prilagodbi aktivnosti smanjenja šteta, kao i uvođenju inovativnih aktivnosti kako bi se pružio pravodoban i primjeren odgovor u skladu s pojavama novih rizika i trendova, promjenama obrazaca uporabe droga, specifičnim potrebama korisnika i sl. Značajan je doprinos organizacija civilnoga društva u zagovaranju kontinuirane provedbe aktivnosti smanjenja šteta te u promicanju potrebe za uvođenjem inovativnih pristupa koji su se pokazali učinkovitima u drugim državama. Uz to, aktivno doprinose i jačanju međusektorske suradnje, čime se unapređuje koordiniran i integriran pristup skrbi osoba koje koriste droge.

EDUKACIJA PROVODITELJA AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA

Kako bi mogli provoditi aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga, provoditelji moraju posjedovati niz odgovarajućih kompetencija te stručno znanje i vještine.

Provoditelji aktivnosti smanjenja šteta trebaju imati razvijene komunikacijske vještine te primjenjivati neosuđujući, nestigmatizirajući i inkluzivan pristup u radu. Posebnu važnost imaju empatija, kulturna osjetljivost te poštivanje ljudskih prava i dostojanstva korisnika.

S obzirom na to da se aktivnosti smanjenja šteta često provode u kompleksnim i zahtjevnim okruženjima, važno je da provoditelji posjeduju sposobnost timskog rada, znanje o radu s ranjivim i marginaliziranim skupinama te razumiju lokalni kontekst i specifične potrebe zajednice u kojoj djeluju.

Također, trebaju biti osposobljeni za procjenu potreba korisnika, pružanje osnovne psihosocijalne podrške te poznavati zdravstvene i socijalne usluge na koje mogu uputiti korisnike. Također, važno je da posjeduju znanje i vještine potrebne za provedbu kriznih intervencija, osobito u situacijama predoziranja i drugih hitnih zdravstvenih stanja.

Osim toga, trebaju imati znanje o obrascima uporabe droga, zdravstvenim i socijalnim rizicima povezanim s uporabom droga te osnovnim načelima smanjenja šteta. Potrebno je imati i znanje o prevenciji krvlju prenosivih i spolno prenosivih infekcija, pravilnoj uporabi sterilnog pribora te prepoznavanju znakova predoziranja i primjeni naloksona.

Aktivnosti smanjenja šteta povezane s uporabom droga često se provode u okruženjima povećanog zdravstvenog i sigurnosnog rizika, uključujući rad na terenu, noćna okruženja i rad s osobama koje se mogu nalaziti u kriznim stanjima. U svrhu zaštite stručnjaka i volontera koji provode aktivnosti smanjenja šteta potrebno je osigurati odgovarajuće uvjete rada, dostupnost zaštitne opreme, jasne protokole postupanja u kriznim i rizičnim situacijama te kontinuiranu edukaciju o sigurnosti na radu, postupanju s infektivnim otpadom, prevenciji ubodnih incidenta i zaštiti mentalnog zdravlja pomagača.

Kontinuirana edukacija, razmjena dobrih praksi i redovita supervizija provoditelja aktivnosti smanjenja šteta važni su za osiguravanje kvalitete i učinkovitosti aktivnosti, kao i za praćenje najnovijih znanstvenih spoznaja i dobrih praksi u ovom području. Time se povećava sposobnost pravovremenog prepoznavanja rizika i pravodobnog odgovora na potrebe korisnika. Područje ovisnosti o drogama i povezanih rizika i šteta obilježeno je stalnim promjenama, uključujući pojavu novih psihoaktivnih tvari i promjene obrazaca uporabe droga, zbog čega je kontinuirana edukacija provoditelja aktivnosti smanjenja šteta od iznimne važnosti.

Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti i na kontinuiranu edukaciju liječnika i ljekarnika o načelima smanjenja šteta, novim trendovima uporabe droga, prevenciji predoziranja, primjeni

naloksona te komunikaciji s osobama koje koriste droge. Liječnici obiteljske medicine i ljekarnici mogu imati važnu ulogu u ranom prepoznavanju rizika, pružanju informacija i upućivanju osoba na dostupne zdravstvene, socijalne i druge usluge.

Važnu ulogu u provedbi pojedinih aktivnosti smanjenja šteta imaju i educirani volonteri i vršnjački pomagači (osobe s vlastitim iskustvom nošenja s ovisnošću educirane za pružanje podrške) koji provode aktivnosti u okviru organizacija civilnoga društva. Oni mogu doprinijeti lakšem uspostavljanju kontakta, jačanju povjerenja i dosezanju teško dostupnih skupina korisnika. Pozornost je potrebno posvetiti i njihovoj kontinuiranoj edukaciji i superviziji.

POTPORNE I SUSTAVNE MJERE ZA PROVEDBU AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA

Međusektorska suradnja

Međusektorska suradnja važan je preduvjet za osiguravanje dostupnosti, kontinuiteta i kvalitete aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga, budući da potrebe osoba koje koriste droge nadilaze okvire jednog sustava. Međusektorska suradnja odnosi se na kontinuiranu razmjenu informacija i podataka te koordinaciju zdravstvenog sustava, sustava socijalne skrbi, zatvorskog sustava te civilnog sektora u provedbi aktivnosti smanjenja šteta. Takva suradnja omogućuje uključivanje različitih perspektiva u razvoj i unapređenje aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga, kao i oblikovanje javnozdravstvenih politika koje odgovaraju stvarnim potrebama korisnika.

Multidisciplinarni pristup provedbi aktivnosti smanjenja šteta

S obzirom na složenost problema ovisnosti koji uključuje zdravstvene, socijalne i pravne aspekte, u provedbu aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga nužno je uključivanje stručnjaka različitih profila (poput liječnika, medicinskih sestara, socijalnih pedagoga, psihologa, socijalnih radnika, pravnika). Takav pristup omogućuje cjelovito sagledavanje potreba korisnika te planiranje i provedbu aktivnosti koje obuhvaćaju sve relevantne dimenzije njihova života.

Suradnja u nacionalnom sustavu ranog upozoravanja o pojavi novih psihoaktivnih tvari

Nove psihoaktivne tvari (NPS) koje su zbog izostanka zakonske kontrole široko dostupne u specijaliziranim trgovinama, u internetskoj prodaji i na ilegalnom tržištu droga, predstavljaju raširen fenomen u svijetu. Često se radi o tvarima koje predstavljaju značajnu opasnost za zdravlje i život osoba koje ih koriste. Zbog navedenih razloga, razvijen je *Europski sustav ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari* kojim upravlja *Agencija Europske unije za droge (EUDA)*, u bliskoj suradnji s *Agencijom Europske unije za suradnju u provođenju zakona (EUROPOL)* kako bi *Europskoj uniji* omogućio brzo otkrivanje, procjenu i reagiranje na zdravstvene i društvene prijetnje uzrokovane novim psihoaktivnim tvarima.

Rad ovog sustava ima za cilj izgradnju, održavanje i jačanje pravodobnog praćenja pojava i trendova, pripravnosti i odgovora na NPS na nacionalnoj razini i razini Europske unije. U Hrvatskoj, u sklopu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo djeluje *Nacionalni sustav ranog upozoravanja o pojavi novih psihoaktivnih tvari u Republici Hrvatskoj* koji je dio europske mreže sustava ranog upozoravanja. Učinkovita suradnja u ovom sustavu ostvaruje se kroz aktivan angažman svih dionika. *Protokol o Sustavu ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari u Republici Hrvatskoj* obvezuje sve dionike sustava na aktivnu suradnju i pravovremenu razmjenu informacija.

Suradnja s Agencijom Europske unije za droge (EUDA)

Agencija Europske unije za droge (EUDA) državama članicama *Europske unije* pruža stručnu i znanstvenu podršku kroz prikupljanje, analizu i razmjenu podataka o trendovima uporabe droga, povezanim rizicima te učinkovitim intervencijama i politikama u području droga. Kontinuirana suradnja s EUDA-om nacionalnim institucijama i organizacijama civilnoga društva omogućuje sudjelovanje u europskim istraživanjima i stručnim mrežama, razmjenu iskustava i primjera dobre prakse te informacija o znanstveno utemeljenim pristupima u planiranju i provedbi aktivnosti smanjenja šteta. Navedena suradnja doprinosi jačanju nacionalnih kapaciteta, unapređenju kvalitete usluga i usklađivanju nacionalnih aktivnosti s europskim standardima i preporukama u području politika vezanih uz droge.

SMJERNICE ZA AKTIVNOSTI KOJE SE PROVODE U PODRUČJU SMANJENJA ŠTETA U REPUBLICI HRVATSKOJ

I. AKTIVNOSTI USMJERENE NA OSOBE KOJE KORISTE DROGE

1. Informiranje o aktivnostima smanjenja šteta povezanih s uporabom droga
2. Provedba edukacija o smanjenju šteta povezanih s uporabom droga
3. Savjetovanje i psihosocijalna podrška
4. Podjela opreme i pribora za uporabu droga u svrhu smanjenja šteta povezanih s uporabom droga
5. Podjela potrošnog materijala u svrhu smanjenja šteta povezanih s uporabom droga
6. Drop-in centar (dnevni centar za osobe koje koriste droge)
7. Vanjski rad (outreach) kao model rada u zajednici
8. Aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju (digitalni outreach)
9. Testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti (uz savjetovanje)
10. Cijepljenje
11. Kontinuum skrbi za osobe s hepatitisom C (HCV) i HIV-om
12. Informiranje i poticanje na uključivanje u tretman supstitucijskom farmakoterapijom osoba koje koriste opioide
13. Podjela kućnih doza naloksona
14. Aktivnosti smanjenja šteta povezane s chemsexom
15. Integrirana usluga testiranja uzoraka droga prikupljenih od konzumenata te informiranja i savjetovanja korisnika usluge
16. Specifičnosti provedbe aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom stimulansa, sintetskih droga i drugih psihoaktivnih tvari visokog rizika

Prilagodba aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga specifičnim potrebama korisnika

II. AKTIVNOSTI USMJERENE NA SMANJENJE RIZIKA I ŠTETA U ZAJEDNICI I OKRUŽENJU

1. Prikupljanje i zbrinjavanje korištenog pribora
2. Čišćenje javnih prostora od odbačenog pribora za injektiranje
3. Osiguravanje sigurnijeg noćnog okruženja

I. AKTIVNOSTI USMJERENE NA OSOBE KOJE KORISTE DROGE

1. Informiranje o aktivnostima smanjenja šteta povezanih s uporabom droga

Aktivnost informiranja obuhvaća pružanje informacija široj javnosti i osobama koje koriste droge. Sadržaj i način informiranja prilagođavaju se ciljanoj skupini. Informacije namijenjene široj javnosti usmjerene su, primjerice, na rizike povezane s uporabom droga, dok se osobama koje koriste droge pružaju informacije o uslugama smanjenja šteta, prevenciji predoziranja te načinima smanjenja rizika povezanih s uporabom psihoaktivnih tvari, osobito u okruženjima noćnog života i drugim okruženjima povećanog rizika (npr. festivali, klubovi i noćni izlasci). Informiranje se može provoditi različitim kanalima i metodama, uključujući individualne razgovore, dijeljenje letaka i brošura, besplatne telefonske linije, predavanja, web stranice, društvene mreže i dr. Organizacije civilnoga društva, Hrvatski zavod za javno zdravstvo i županijski zavodi za javno zdravstvo u najvećoj mjeri izrađuju informativne i edukativne materijale namijenjene različitim ciljanim skupinama te pružaju informacije putem svojih mrežnih stranica i društvenih mreža. Navedeni materijali mogu biti korisni i drugim dionicima, poput objedinjenih hitnih bolničkih prijema, liječnika obiteljske medicine i zatvorskog sustava.

Tko provodi aktivnost? ✓ svi dionici koji provode aktivnosti smanjenja šteta

Ova aktivnost može obuhvaćati pružanje različitih informacija, kao što su informacije o:

- štetnosti sredstava ovisnosti
- spolno i krvlju prenosivim bolestima
- mogućnostima testiranja na spolno i krvno prenosive bolesti
- odgovornom spolnom ponašanju
- načinima smanjenja rizika i šteta povezanih s uporabom droga
- međudjelovanju različitih psihoaktivnih tvari
- važnosti poznavanja osnova pružanja prve pomoći
- prevenciji predoziranja i primjeni naloksona
- dostupnom savjetovanju i psihosocijalnoj podršci
- dostupnom liječenju od ovisnosti o drogama
- zakonskim pravima i mogućnostima njihovog ostvarenja
- radu drugih institucija i organizacija koje pružaju aktivnosti smanjenja šteta

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Osigurati dostupnost informativnih materijala na različitim mjestima (hitni bolnički prijem, ordinacije liječnika obiteljske medicine, prostor organizacija civilnoga društva, drop-in centar; u sklopu vanjskog rada, prilikom provedbe aktivnosti smanjenja šteta u klubovima i na glazbenim festivalima, u okviru zatvorskog sustava i dr.).
- Osigurati dostupnost informacija o aktivnostima smanjenja šteta te institucijama i organizacijama koje ih provode putem različitih načina i kanala širenja informacija (letci, web stranice, društvene mreže i dr.).
- Osigurati kontinuiranu suradnju različitih ustanova i organizacija u svrhu prijenosa informacija i sukladno mogućnostima, dijeljenju informativnih materijala.

Specifične smjernice (ovisno o okruženju/sustavu)

- **OBJEDINJENI HITNI BOLNIČKI PRIJEM:** Osigurati dostupnost informativnih materijala o prevenciji predoziranja, međudjelovanju psihoaktivnih tvari te dostupnim institucijama i organizacijama koje djeluju u području ovisnosti. Informativne materijale preporučuje se dijeliti nakon medicinske obrade osobe zaprimljene zbog intoksikacije psihoaktivnim tvarima.

ZATVORSKI SUSTAV I PROBACIJA: Prije otpusta iz zatvora, odnosno tijekom provedbe probacijskih poslova, osobama dijeliti relevantne informativne materijale (npr. o predoziranju, o kućnim dozama lijeka naloksona, o institucijama i organizacijama koje djeluju u području ovisnosti i kojima se mogu obratiti) te ih povezati sa zdravstvenim i drugim službama u zajednici u svrhu nastavka započetog liječenja i osiguravanja zdravstvene skrbi.

- **LIJEČNICI OBITELJSKE MEDICINE:** U ordinacijama liječnika obiteljske/opće medicine preporučuje se osigurati dostupnost informativnih materijala o smanjenju šteta, prevenciji predoziranja, dostupnim oblicima liječenja i psihosocijalne podrške te relevantnim institucijama i organizacijama koje djeluju u području ovisnosti i smanjenja šteta.

2. Provedba edukacija o smanjenju šteta povezanih s uporabom droga

Aktivnost obuhvaća provedbu edukacija o smanjenju šteta povezanih s uporabom droga, namijenjenih široj javnosti, stručnjacima koji rade u području ovisnosti, osobama koje koriste droge te njima bliskim osobama. Sadržaj, način provedbe i metode edukacije prilagođavaju se ciljanoj skupini. Edukacije provode stručnjaci iz područja ovisnosti koji posjeduju odgovarajuća znanja i kompetencije, a na edukacijama se pružaju točne, znanstveno potvrđene informacije. Sadržaj i način provedbe edukacija potrebno je prilagoditi razini razumijevanja i potrebama sudionika.

Tko provodi aktivnost?

- ✓ organizacije civilnoga društva
- ✓ Hrvatski zavod za javno zdravstvo i županijski zavodi za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba¹⁶
- ✓ Savjetovališta za spolno zdravlje/centri za dobrovoljno i anonimno testiranje na HIV, hepatitis i ostale spolno prenosive bolesti¹⁷ (djeluju u sklopu županijskih zavoda za javno zdravstvo i organizacija civilnoga društva)
- ✓ zatvorski sustav i probacija

Ova aktivnost može obuhvaćati provedbu edukacija o različitim temama, kao što su:

- načini prijenosa spolno i krvlju prenosivih bolesti, prevencija prijenosa bolesti
- odgovornom spolnom ponašanju
- međudjelovanju različitih psihoaktivnih tvari i mogućnostima smanjenja šteta
- pravilnoj njezi vena
- sigurnom postupanju s infektivnim otpadom
- prevenciji predoziranja
- prepoznavanju znakova predoziranja
- primjeni kućne doze lijeka naloksona osobama kod kojih je došlo do predoziranja
- pružanju prve pomoći osobama koje su se predozirale do dolaska hitne pomoći

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Tijekom i nakon provedbe edukacije provjeravati jesu li sudionici razumjeli ključne informacije i postupke predstavljene tijekom edukacije.
- Sudionicima tijekom ili nakon edukacije osigurati relevantne informativne materijale te ih, prema potrebi, uputiti na dodatnu literaturu, mrežne stranice i druge izvore informacija koji su povezani s temom edukacije.

¹⁶ Edukacije provode službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti te službe za epidemiologiju.

¹⁷ Savjetovališta/Centri djeluju u sklopu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, zavoda za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba, Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ u Zagrebu te u sklopu organizacija civilnoga društva u sedam gradova Republike Hrvatske. Popis: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2025/11/POPIS-SAVJETOVALISTA-2026-4.pdf>

3. Savjetovanje i psihosocijalna podrška

Savjetovanje je usluga kojoj je cilj pomoći osobi da bolje razumije vlastitu životnu situaciju, prepozna obrasce ponašanja, razvije nove načine sagledavanja teškoća i donosi informirane odluke o mogućim promjenama. Naglasak je na razgovoru, osnaživanju osobnih kapaciteta i poticanju sigurnijih obrazaca ponašanja i očuvanja zdravlja. U okviru savjetovanja o smanjenju šteta osobama se može pružiti podrška u promišljanju promjena povezanih s uporabom droga, uključujući jačanje motivacije za uključivanje u tretman, kada je to u skladu s potrebama i interesima korisnika. Savjetovanje provode stručnjaci odgovarajućih kvalifikacija (npr. psiholog, socijalni pedagog, socijalni radnik), a temelji se na profesionalnom, povjerljivom i neosuđujućem odnosu između stručnjaka i korisnika.

Psihosocijalna podrška obuhvaća širi spektar postupaka, aktivnosti i oblika pomoći kojima se osobama pomaže u svakodnevnom funkcioniranju i unapređenju kvalitete života u različitim područjima (poput stanovanja, zdravlja, socijalnih odnosa, zapošljavanja, uključivanja u zajednicu). Za razliku od savjetovanja, koje je prvenstveno usmjereno na strukturirani stručni razgovor i proces promjene, psihosocijalna podrška uključuje i praktične, socijalne i organizacijske oblike pomoći te podršku u zajednici. Osim stručnjaka, psihosocijalnu podršku mogu pružati i osposobljeni pružatelji podrške (najčešće su to zaposlenici, volonteri i vršnjački edukatori u okviru organizacija civilnoga društva).

Tko provodi aktivnosti?

- ✓ županijski zavodi za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba
- ✓ Savjetovališta za spolno zdravlje/centri za dobrovoljno i anonimno testiranje na HIV, hepatitis i ostale spolno prenosive bolesti¹⁸
- ✓ Hrvatski zavod za socijalni rad
- ✓ Obiteljski centar
- ✓ zatvorski sustav i probacija
- ✓ organizacije civilnoga društva

Smjernice za provedbu aktivnosti

- U okviru savjetovanja osobama pružiti informacije o dostupnim zdravstvenim, socijalnim i drugim relevantnim uslugama.
- U okviru savjetovanja i psihosocijalne podrške pružiti informacije o međudjelovanju različitih psihoaktivnih tvari i načinima smanjenja šteta povezanih s uporabom psihoaktivnih tvari.
- U okviru savjetovanja i psihosocijalne podrške preporučuje se provoditi kratke motivacijske intervencije usmjerene na smanjenje šteta povezanih s uporabom droga i unapređenje kvalitete života korisnika.
- Kada korisnik izrazi interes, savjetovanje može uključivati pripremu i upućivanje u tretman (zdravstveni sustav, terapijske zajednice ili druge oblike liječenja).
- Preporučuje se uključivanje educiranih osoba s iskustvom oporavka, kada je to primjereno i u skladu s ciljevima intervencije, kao dodatnog resursa i podrške.

¹⁸ Savjetovališta/Centri djeluju u sklopu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, zavoda za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba, Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ u Zagrebu te u sklopu organizacija civilnoga društva u sedam gradova Republike Hrvatske. Popis: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2025/11/POPIS-SAVJETOVALISTA-2026-4.pdf>

Specifične smjernice (ovisno o okruženju/sustavu)

ZATVORSKI SUSTAV: Savjetovanje o smanjenju zdravstvenih rizika povezanih s uporabom droga te o infekciji HIV-om i virusnim hepatitisima provode se i u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske. Aktivnosti se provode kroz redoviti stručni rad u kaznionicama i zatvorima, ali i u suradnji s županijskim zavodima za javno zdravstvo i organizacijama civilnoga društva.

Smjernice:

- Savjetovanje usmjeriti na pripremu za otpust osobe iz zatvorskog sustava, a u okviru savjetovanja pružiti informacije kome se osoba može obratiti kako bi mogla koristiti usluge smanjenja šteta radi ostvarivanja kontinuiteta skrbi u zajednici.
- Prilikom savjetovanja osobu uputiti i na druge dostupne zdravstvene i socijalne usluge nakon izlaska iz zatvora.

4. Podjela opreme i pribora za uporabu droga u svrhu smanjenja šteta povezanih s uporabom droga

Aktivnost obuhvaća podjelu opreme i pribora za pripremu i uporabu droga radi smanjenja rizika i šteta povezanih s uporabom droga, uključujući rizik od prijenosa krvlju prenosivih i spolno prenosivih bolesti, ozljeda, infekcija kože i mekog tkiva te predoziranja¹⁹. Oprema i pribor za sigurniju uporabu droga namijenjeni su osobama koje koriste droge i upuštaju se u rizična ponašanja te osobama koje koriste drogu, a imaju ograničen pristup sterilnom priboru.²⁰ Dostupnost kompletnog sterilnog pribora za uporabu droga ključna je za smanjenje infekcija i prijenosa virusa. Omogućavanjem preuzimanja većih količina sterilnog pribora potiče se sekundarna distribucija, odnosno dostupnost pribora osobama koje injektiraju droge, a nisu u kontaktu s uslugama smanjenja šteta.²¹ Oprema i pribor su besplatni, a njihovu dostupnost osiguravaju organizacije civilnoga društva u sklopu projekata i programa koje provode.

Tko provodi aktivnost?

✓ organizacije civilnoga društva (u prostoru u kojem djeluju, *drop-in centru*, u sklopu vanjskog rada)

Koja se oprema i pribor za uporabu droga može dijeliti u svrhu smanjenja rizika i šteta?

○ igle	○ sterilni filteri	○ papirnate slamke
○ šprice/štrcaljke	○ sterilna voda za injektiranje	○ lule, usnici, staklene cijevi
○ ampule destilirane vode	○ posudice za pripremu otopine	○ folije
○ set za njegu rana (rukavice, dezinficijens, sterilne komprese, flasteri, zavoji)	○ sredstva za zakiseljavanje (askorbinska ili limunska kiselina)	○ vezice
		○ kutije za infektivni otpad
		○ ...

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Preporučuje se nabava i podjela šprica/štrcaljki koje smanjuju rizik prijenosa HIV-a i hepatitisa C (npr. trodijelne štrcaljke, štrcaljke s „malim mrtvim prostorom“ ili *low dead-space* štrcaljke i igle različitih dimenzija).²²
- Prilikom podjele opreme i pribora osobi pružiti upute o pravilnoj i sigurnijoj uporabi opreme i pribora te relevantne informativne materijale²³.
- Prilikom podjele opreme i pribora informirati osobu o mogućnostima prelaska na manje rizične načine uporabe droga.²⁴
- Prilikom podjele opreme i pribora informirati osobu o drugim uslugama smanjenja šteta koje su dostupne, kao i dostupnim oblicima liječenja i podrške.
- Prilikom podjele opreme i pribora pružiti informacije o načinu njihovog sigurnog zbrinjavanja nakon upotrebe.²⁵
- U svrhu povećanja dostupnosti opreme i pribora za smanjenje šteta mogu se koristiti različiti modeli distribucije, uključujući fiksne punktove, mobilne usluge i automatizirane dispenzere (npr. dispenzere

¹⁹ EUDA, 2025.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² WHO, 2012.

²³ EUDA, 2025.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

sterilnog pribora i kondoma), u skladu s procijenjenim potrebama lokalne zajednice i važećim zakonskim okvirom.

- Prilikom podjele opreme i pribora, provesti kratki informativni razgovor te osobu uputiti na dostupne oblike liječenja i podrške te kontakte relevantnih institucija i organizacija.

5. Podjela potrošnog materijala u svrhu smanjenja šteta povezanih s uporabom droga

Aktivnost obuhvaća podjelu različitog potrošnog materijala koji osobe koje koriste droge mogu koristiti u svrhu smanjenja zdravstvenih rizika i šteta povezanih s uporabom droga²⁶. Materijali koji se dijele prilagođavaju se aktualnim trendovima i obrascima uporabe droga²⁷. Materijali se mogu dijeliti pojedinačno ili u unaprijed pripremljenim paketima. Potrošni materijal je besplatan, njegovu dostupnost osiguravaju organizacije civilnoga društva u sklopu projekata i programa koje provode. Distribucija se najčešće provodi na festivalima, u noćnim klubovima i drugim mjestima okupljanja.

Tko provodi aktivnost?

- ✓ organizacije civilnoga društva
- ✓ Savjetovališta za spolno zdravlje/centri za dobrovoljno i anonimno testiranje na HIV, hepatitis i ostale spolno prenosive bolesti

Primjeri potrošnog materijala koji se može dijeliti u svrhu smanjenja šteta

○ boce vode	○ žvakaće gume	○ kondomi
○ izotonični napitci	○ čepići za uši	○ lubrikanti
○ magnezij	○ sredstva za dezinfekciju	○ slamke
○ bomboni s grožđanim šećerom	○ brzi testovi za provjeru sastava droga	○ informativni materijali
○ šumeći elektroliti	○ reagensi za preliminarno testiranje droga	○ ...

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Uz podjelu potrošnog materijala preporučuje se pružiti usmene i pisane informacije (ako su dostupne) o njihovoj pravilnoj i sigurnijoj uporabi.²⁸
- Prilikom podjele potrošnog materijala osobi pružiti i druge relevantne informativne materijale.
- Uz podjelu potrošnog materijala, obaviti kratak razgovor s osobom i pružiti informacije o mogućnosti korištenja podrške tijekom događaja.
- Prilikom podjele potrošnog materijala informirati osobu o drugim uslugama smanjenja šteta koje su dostupne, kao i dostupnim oblicima liječenja i podrške.
- Preporučuje se suradnja s vlasnicima klubova, organizatorima događanja i festivala radi osiguravanja dostupnosti potrošnog materijala i provedbe aktivnosti smanjenja šteta.
- Ako se podjela materijala odvija u klubu, na događaju ili festivalu, informirati osobu o drugim aktivnostima koje su dostupne (npr. zona za odmor, lokacije s dostupnom pitkom vodom i sl.).

ZATVORSKI SUSTAV: U zatvorskom sustavu provode se pojedine aktivnosti usmjerene na smanjenje zdravstvenih rizika povezanih s uporabom droga, u okviru zdravstvene zaštite i stručnog rada sa zatvorenicima. U tom su kontekstu primjenjive aktivnosti podjele potrošnih materijala usmjerenih na očuvanje zdravlja i prevenciju zaraznih bolesti, poput kondoma i lubrikanta.

²⁶ EUDA, 2025.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

6. Drop-in centar (dnevni centar za osobe koje koriste droge)

Drop-in centar je sigurno i podržavajuće mjesto namijenjeno osobama koje koriste droge, a u kojem se pružaju usluge usmjerene na smanjenje zdravstvenih, socijalnih, ekonomskih i drugih šteta povezanih s uporabom droga. Jedna od ključnih usluga drop-in centra jest podjela sterilnog pribora za uporabu droga te prikupljanje korištenog pribora radi propisnog zbrinjavanja. Osim toga, ovo je mjesto namijenjeno jačanju osobnih i socijalnih kapaciteta korisnika te unapređenju njihove kvalitete života. Naglasak je na lakoj dostupnosti i pristupačnosti usluga drop-in centra. Sve usluge su besplatne i dobrovoljne. Pristup osobama temelji se na poštovanju, povjerljivosti, anonimnosti i nestigmatizirajućem pristupu.²⁹ *Drop-in centri* djeluju u sklopu organizacija civilnoga društva koje se bave područjem ovisnosti, a u njima rade stručne osobe (npr. psiholog, socijalni radnik) te educirani suradnici i volonteri.

Tko provodi aktivnost? ✓ organizacije civilnoga društva

Koje se usluge mogu pružati u *drop-in centru*?

○ informiranje (o uslugama, pravima, liječenju...)	○ motiviranje i upućivanje na testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti	○ omogućavanje obavljanja osobne higijene
○ pomoć u ostvarivanju prava (ispunjavanje obrazaca)	○ testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti	○ pranje i sušenje rublja korisnika
○ motiviranje za odlazak na liječenje	○ podjela sterilnog pribora za uporabu droga	○ kava, čaj, obrok
○ savjetovanje	○ zbrinjavanje korištenog pribora za uporabu droga	○ korištenje interneta, televizije i knjižnice
○ sudjelovanje na radionicama (edukativnim, likovnim i sl.)	○ podjela kondoma i lubrikanata	○ pomoć pri traženju posla, pisanju zamolbi i životopisa
○ edukacije o sigurnijoj uporabi droga i očuvanju zdravlja	○ podjela predmeta za osobnu higijenu, odjeće i drugih osnovnih potrepština	○ neograničeni boravak tijekom radnog vremena centra

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Korisnike *drop-in centra* poticati da informacije o dostupnim uslugama prenose drugim osobama koje koriste droge, osobito onima koje nisu u kontaktu sa sustavom podrške.
- Razvijati usluge *drop-in centra* sukladno utvrđenim potrebama korisnika (npr. prilagodba edukativnih aktivnosti i radionica).
- Voditi evidenciju o korištenju usluga *drop-in centra* uz zaštitu identiteta korisnika (šifriranje).

²⁹ECDC i EMCDDA, 2011.

7. Vanjski rad (*outreach*) kao model rada u zajednici

Vanjski rad ili program dohvata (*outreach*) obuhvaća aktivnosti koje se provode „na terenu“, odnosno izvan institucija i organizacija, na mjestima gdje se osobe koje koriste droge okupljaju, borave, zabavljaju ili koriste droge (npr. željezničke postaje, parkovi, pojedine ulice, festivali i druga mjesta okupljanja). Cilj *vanjskog rada* jest uspostaviti kontakt s osobama koje koriste droge, osobito onima koje pripadaju marginaliziranim i teško dostupnim skupinama, te im pružiti sterilan pribor, informacije, podršku i druge potrebne usluge. Jedna od ključnih aktivnosti vanjskog rada jest podjela sterilnog pribora za uporabu droga u svrhu smanjenja zdravstvenih rizika i šteta povezanih s uporabom droga.³⁰ Prilikom obavljanja *vanjskog rada* potrebno je osobama pristupiti bez stigmatizacije, poštivati njihovu anonimnost i razvijati povjerenje. Aktivnosti *vanjskog rada* provode stručnjaci (npr. medicinski djelatnik, psiholog, socijalni pedagog, socijalni radnik) i drugi educirani zaposlenici i suradnici (volonteri, osobe s iskustvom uporabe droga).

Tko provodi aktivnost? ✓ organizacije civilnoga društva

Koje aktivnosti se mogu provoditi u sklopu vanjskog rada?

- informiranje (o uslugama, pravima, liječenju)
- podjela informativnih i edukativnih materijala
- pomoć u ostvarivanju prava
- motiviranje za odlazak na liječenje
- motiviranje i upućivanje na testiranje na krvno i spolno prenosive bolesti
- testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti
- podjela sterilnog pribora za uporabu droga
- zbrinjavanje korištenog pribora za uporabu droga
- osiguravanje obroka i pića
- podjela kondoma i lubrikanata
- podjela sredstava za dezinfekciju
- podjela predmeta za osobnu higijenu, odjeće i drugih osnovnih potrepština

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Kontinuirano pratiti potrebe osoba koje koriste droge kako bi se usluge vanjskog rada mogle prilagođavati i provoditi sukladno utvrđenim potrebama.
- Naglašavati da su usluge besplatne te poticati korisnike da informacije o dostupnim uslugama prenose drugim osobama koje koriste droge.
- Prikupljati informacije o drugim mjestima na kojima se osobe koje koriste droge okupljaju kako bi se mogle identificirati lokacije na kojima je potrebno pružati usluge vanjskog rada.
- Vanjski rad može uključivati i kućne posjete osobama koje koriste droge, a koje se provode u specifičnim situacijama³¹.
- O informacijama dobivenim u razgovoru s osobama koje koriste droge, a koje se odnose na informiranje o vrstama droga koje koriste, načinima njihove uporabe i posljedicama koje izazivaju, potrebno je voditi evidenciju. Ako se prikupe informacije o izrazito potentnim tvarima ili neuobičajenim simptomima koji mogu upućivati na povećan rizik za zdravlje, potrebno je o tome obavijestiti *Nacionalni sustav ranog upozoravanja na pojavu novih psihoaktivnih tvari* pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo u svrhu pravodobnog izdavanja javnozdravstvenih upozorenja. Prilikom razmjene informacija potrebno je osigurati anonimnost korisnika te ne prenositi osobne podatke.

³⁰ ECDC i EMCDDA, 2011.

³¹ Ibid.

8. Aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju (*digital outreach*)

Aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju (*digital outreach*) predstavljaju suvremen i inovativan pristup pružanju informacija i podrške osobama koje koriste droge putem digitalnih alata, poput mrežnih stranica, društvenih mreža, mobilnih aplikacija te platformi za audio i video komunikaciju.³² Informacije koje se pružaju mogu biti raznolike, poput informacija o načinima smanjenja rizika i šteta povezanih s uporabom droga, međudjelovanju različitih psihoaktivnih tvari, prepoznavanja i pravilnog reagiranja u hitnim situacijama i sl. Provedba ovih aktivnosti odgovor je na sve veći utjecaj digitalizacije i omogućava dosezanje teško dostupnih skupina (npr. mladi koji eksperimentiraju s drogom, osobe koje povremeno koriste droge, osobe koje koriste stimulanse). Digitalno okruženje omogućuje lakši pristup osobama koje nisu uključene u tradicionalne oblike podrške te može pridonijeti većoj anonimnosti, smanjenju stigme i diskriminacije³³, prevladavanju geografskih prepreka i bržem pružanju informacija i podrške. U pojedinim slučajevima ovakav oblik rada može zahtijevati i manje financijskih resursa. Cilj aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju nije zamjena postojećih usluga, već njihovo nadopunjavanje i proširivanje dosega.

Tko provodi aktivnost?

- ✓ organizacije civilnoga društva
- ✓ županijski zavodi za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Prilikom planiranja aktivnosti u digitalnom okruženju, jasno odrediti cilj njene provedbe u kontekstu smanjenja šteta, a ne specifični digitalni alat/metodu kojom se aktivnost provodi.³⁴
- Prilikom pružanja aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju važno je osigurati zaštitu privatnosti i osobnih podataka korisnika.³⁵
- Prilikom pružanja aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju, pružiti informacije o drugim dostupnim aktivnostima smanjenja šteta, liječenja i podrške.
- Preporučuje se suradnja s klubovima i organizatorima događanja i festivala u svrhu informiranja sudionika o dostupnim digitalnim uslugama smanjenja šteta putem komunikacijskih kanala kojima promoviraju događanja.
- U razvoju i unapređenju digitalnih aktivnosti smanjenja šteta preporučuje se koristiti dokument [*Najbolje prakse i preporuke za digitalne usluge smanjenja šteta*](#), razvijen u okviru Korelacije Europske mreže za smanjenje šteta.³⁶

³² EUDA, 2025.

³³ Oldfield i sur., 2025

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

9. Testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti (uz savjetovanje)

Testiranje se preporučuje provoditi na HIV, hepatitis B, C i sifilis, a prema mogućnostima i na ostale spolno prenosive infekcije (SPI), kao što su klamidijska infekcija i gonoreja. Testiranje treba biti besplatno, povjerljivo i anonimno te dostupno osobama izloženima povećanom riziku za spolno i krvlju prenosive infekcije. Preporučuje se provoditi primjenjujući individualizirani pristup, odnosno uključujući procjenu rizika za svaku od navedenih infekcija kod svake osobe te preporučiti ona testiranja za koja se pokaže povećan rizik od zaraze.³⁷ Može se provoditi laboratorijskim testiranjem ili uporabom tzv. brzim testovima (Point of care - POC testovima). Uz testiranje se preporučuje provoditi individualno savjetovanje prije testiranja (procjena rizika, informacije o prevenciji i smanjenju rizika) i nakon testiranja (tumačenje rezultata nalaza, savjetovanje i edukacija o preporukama za smanjenje rizika i prevenciju te ostalim relevantnim temama). U slučaju pozitivnog nalaza testiranja osobama se pružaju informacije o daljnjim pretragama i uključivanju u liječenje te važnosti obavješćavanja partnera o potrebi testiranja.

Gdje je dostupno dobrovoljno testiranje na spolno i krvlju prenosive bolesti?

- ✓ Savjetovališta za spolno zdravlje/Centri za besplatno i anonimno savjetovanje i testiranje na HIV, hepatitis B i ostale spolno prenosive bolesti (CST)³⁸
- ✓ osobama lišenim slobode testiranje je dostupno u sklopu zatvorskog sustava

Tko može pružiti informacije o testiranju na spolno i krvno prenosive bolesti, u kontekstu smanjenja šteta?

- ✓ Svi provoditelji aktivnosti smanjenja šteta, posebno educirani o ovom području

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Uz testiranje osobama pružiti tiskane i/ili digitalne informativne materijale (npr. o spolno prenosivim i krvlju prenosivim infekcijama, odgovornom spolnom ponašanju, cijepljenju) te ih uputiti na dodatne izvore informacija (npr. mrežne stranice, mobilne aplikacije, AI asistenti)³⁹.
- Teme individualnog savjetovanja prilagođavati potrebama korisnika. Savjetovanje može uključivati informacije o odgovornom spolnom ponašanju, načinima prijenosa spolno prenosivih infekcija, mogućnostima zaštite, cijepljenju protiv hepatitisa B i HPV-a i sl.
- Uz uslugu testiranja i savjetovanja preporučuje se osigurati dostupnost kondoma i lubrikanta.
- Poticati ponovno uključivanje u liječenje osoba koje su prekinule liječenje hepatitisa C i HIV-a.

³⁷ Na primjer, testiranje na hepatitis B nije potrebno za osobe koje su u djetinjstvu cijepljene protiv hepatitisa B, sukladno *Nacionalnom programu cijepljenja*.

³⁸ Savjetovališta/Centri djeluju u sklopu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, zavoda za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba, Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ u Zagrebu te u sklopu organizacija civilnoga društva u sedam gradova Republike Hrvatske. Popis: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2025/11/POPIS-SAVJETOVALISTA-2026-4.pdf>

³⁹ Primjeri korisnih alata dostupnih u Republici Hrvatskoj: web stranice HZJZ-a i zavoda za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba; Portal o ovisnostima; AI digitalni asistenti za zdravstvenu pismenost o prevenciji i očuvanju zdravlja ZdrAVKO i GINA; web platforma Volim zdravlje, web platforma Neću rak, mobilna aplikacija i web platforma Spolno zdravlje i Sve o hepatitisu.

10. Cijepljenje

Cijepljenje je važna javnozdravstvena mjera za prevenciju zaraznih bolesti i smanjenje njihovih zdravstvenih posljedica. Njime se istodobno štiti zdravlje pojedinca i zajednice smanjenjem širenja zaraznih bolesti. Cijepljenje, osobito protiv hepatitisa B, ima važnu ulogu u smanjenju šteta jer omogućuje zaštitu zdravlja osoba koje koriste droge, neovisno o promjeni ili prestanku rizičnih ponašanja. Ova mjera ima posebnu važnost za osobe koje injektiraju droge, s obzirom na povećanu izloženost infekcijama i često otežan pristup zdravstvenoj skrbi.

Tko provodi cijepljenje?

- ✓ ovlašteni zdravstveni djelatnici (liječnici specijalisti školske medicine, epidemiolozi)

Tko može pružiti informacije o cijepljenju u kontekstu smanjenja šteta?

- ✓ svi provoditelji aktivnosti smanjenja šteta, posebno educirani o ovom području

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Osobama koje koriste droge potrebno je pružiti informacije o važnosti cijepljenja u kontekstu smanjenja šteta povezanih s uporabom droga. Informacije se mogu pružiti usmeno, putem informativnih materijala ili upućivanjem na relevantne mrežne stranice ili zdravstvene institucije.
- Osobe koje koriste droge informirati o važnosti cijepljenja protiv: hepatitisa A i hepatitisa B, tetanusa (u slučaju ozljede), respiratornih infekcija (COVID-19, gripa i pneumokokne bolesti), humanog papiloma virusa (HPV), osobito kod osoba koje žive s HIV-om.⁴⁰
- Cijepljenje osoba koje koriste droge provoditi u skladu s uputama sadržanim u:
 - 1) *Provedbenom programu obveznog cijepljenja u Republici Hrvatskoj protiv difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica, zaušnjaka, rubele, tuberkuloze, hepatitisa B, bolesti izazvanih s haemophilus influenzae B i pneumokokne bolesti;*
 - 2) *Provedbenim programom imunizacije, seroprofilakse i kemoprofilakse za posebne skupine stanovništva i pojedince pod povećanim rizikom od: tuberkuloze, hepatitisa A i B, bjesnoće, žute groznice, kolere, trbušnog tifusa, tetanusa, ospica, teške bolesti donjeg dišnog sustava prouzrokovane infekcijom respiratornim sincicijskim virusom, krpelnog meningoencefalitisa, vodenih kozica, rotavirusnog gastroenterokolitisa, malarije, streptokokne bolesti (uključujući invazivnu pneumokoknu bolest), hemophilus influenzae – invazivne bolesti, invazivne meningokokne bolesti, HPV infekcije, bolesti COVID-19 i bolesti majmunskih boginja uzrokovane virusom majmunskih boginja.⁴¹*

Navedene programe za svaku godinu donosi ministarstvo nadležno za poslove zdravstva.

⁴⁰ Osobe koje injektiraju droge imaju veći rizik od negativnih ishoda COVID-19 i gripe zbog loših životnih uvjeta, smanjenog pristupa zdravstvenoj skrbi i oslabljenog imuniteta zbog koinfekcija i temeljnih zdravstvenih stanja. Kod koinfekcije HIV-om, postoji veći rizik od upale pluća uzrokovane pneumokoknom infekcijom, a također, ako je osoba zaražena humanim papiloma virusom (HPV), i od raka vrata maternice ili anusa (ECDC i EMCDDA 2023).

⁴¹ Na primjer, sukladno navedenim *Provedbenim planovima* Ministarstva zdravstva za 2026. godinu, imunizacija protiv hepatitisa B obavezna je za: novorođenčad HBsAg pozitivnih majki; spolne partnere HBsAg pozitivnih osoba; osobe koje injektiraju droge; obiteljske kontakte HBsAg pozitivnih osoba; osobe zaražene HIV-om.

11. Kontinuum skrbi za osobe s hepatitisom C (HCV) i HIV-om

Kontinuum skrbi je javnozdravstveni koncept koji obuhvaća niz koraka koji omogućuju cjelovit, organiziran i kontinuiran pristup testiranju, dijagnostici, liječenju, podršci i praćenju ishoda liječenja osoba koje su u riziku ili žive s HCV-om (HCV se može izliječiti), odnosno kod osoba koje žive s HIV-om, do postizanja i održavanja virusne supresije (vrlo niska ili nemjerljiva razina⁴² HIV-a u tijelu).⁴³ Cilj je osobama zaraženim HCV-om ili HIV-om pružiti podršku i praćenje kako bi se olakšalo uključivanje i zadržavanje osoba u svim fazama kontinuuma skrbi. Uključivanje i zadržavanje osoba u kontinuumu skrbi ne doprinosi samo boljem zdravstvenom ishodu pojedinca, već sustavno smanjuje prijenos infekcije, komplikacije bolesti i prepreke u pristupu zdravstvenim uslugama.

Tko može informirati osobe o važnosti kontinuiteta skrbi za hepatitis C u kontekstu smanjenja šteta?

- ✓ svi dionici koji provode aktivnosti smanjenja šteta

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Kontinuirano informirati osobe u riziku o važnosti testiranja na HCV i HIV.
- Kontinuirano informirati osobe koje žive s HCV-om ili HIV-om o važnosti liječenja i kontrole, mogućnostima podrške tijekom liječenja i važnosti zadržavanja u sustavu skrbi.
- Uputiti osobe s dijagnozom HCV-a/HIV-a na dostupne usluge savjetovanja i psihosocijalne podrške u svrhu motivacije i zadržavanja osoba u kontinuumu skrbi.
- Pratiti prepreke koje se odnose na adherenciju (pridržavanje liječenja) i zadržavanje u sustavu liječenja (kao što su poteškoće mentalnog zdravlja, stigma i druge prepreke) te uputiti osobe na druge odgovarajuće usluge.⁴⁴
- Osobe uključene u kontinuum skrbi informirati i o drugim dostupnim aktivnostima smanjenja šteta, poput programa zamjene igala i šprica, korištenja kondoma i zaštite od SPB, testiranja na SPB, cijepljenja, savjetovanja i psihosocijalne podrške, čime se dodatno smanjuje rizik prijenosa HCV-a i HIV-a te drugih SPB.
- Informirati osobe uključene u kontinuum skrbi o dostupnim digitalnim alatima i podsjetnicima za uzimanje lijekova, praćenje termina kontrolnih pregleda u svrhu povećanja zadržavanja osoba u skrbi i uspješnosti liječenja.

Specifične smjernice (ovisno o okruženju/sustavu)

- **ZATVORSKI SUSTAV:** Osigurati preduvjete za kontinuitet skrbi za osobe koje se zaprimaju ili otpuštaju iz zatvora. To uključuje pravodobno planiranje nastavka liječenja, informiranje o dostupnim zdravstvenim uslugama i povezivanje sa službama u zajednici kako ne bi došlo do prekida skrbi.

⁴² Postizanje nemjerljive količine virusa pokazalo se uspješnim u sprečavanju širenja infekcije, odnosno Nemjerljivo=Nezazorno (N=N). Navedeno znači da osobe koje žive s HIV-om i redovito uzimaju lijekove te imaju nemjerljivu razinu virusa ne mogu prenijeti HIV svojim seksualnim partnerima. Što se ranije otkrije infekcija HIV-om, to je liječenje uspješnije (HZIJ, 2023).

⁴³ HIV.gov, 2026.

⁴⁴ Clinicalinfo.hiv.gov, 2026.

12. Informiranje i poticanje na uključivanje u tretman supstitucijskom farmakoterapijom osoba koje koriste opioide

Supstitucijska farmakoterapija je oblik liječenja osoba koje koriste opioide, a provode je liječnici psihijatri te liječnici drugih specijalnosti i liječnici obiteljske medicine, posebno educirani i ovlašteni za provođenje supstitucijske terapije. Liječenje se provodi u službama za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo, u bolničkom sustavu te zatvorskom sustavu. Izdavanje i praćenje uzimanja terapije provodi nadležni liječnik obiteljske medicine, čime se osigurava jednak pristup zdravstvenoj skrbi osobama koje koriste droge u odnosu na druge pacijente. Iako je riječ o obliku liječenja, supstitucijska farmakoterapija ima važnu ulogu u smanjenju šteta povezanih s uporabom droga. Primjena terapije povezana je sa smanjenjem brojnih rizika, uključujući smanjenje rizika od predoziranja i smrtnosti, smanjenje rizičnih ponašanja poput injektiranja droga te smanjenja prijenosa krvlju prenosivih infekcija, uključujući hepatitis B, hepatitis C i HIV.

Tko može informirati osobe o ulozi tretmana supstitucijskom terapijom u kontekstu smanjenja šteta?

- ✓ svi dionici koji provode aktivnosti smanjenja šteta

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Osobe koje koriste opioide informirati o ulozi supstitucijske farmakoterapije u smanjenju zdravstvenih i socijalnih šteta.
- Informacije se mogu pružati usmeno, putem informativnih materijala ili upućivanjem na relevantne mrežne stranice.
- Poseban naglasak treba biti na jačanju motivacije za uključivanje i zadržavanje u liječenju.

Specifične smjernice (ovisno o okruženju/sustavu)

- **ZATVORSKI SUSTAV:** Osobama koje su tijekom boravka u zatvorskom sustavu uključene u supstitucijsku farmakoterapiju pružiti informacije o njenoj ulozi u kontekstu smanjenja šteta kako bi se osigurao kontinuitet skrbi nakon izlaska na slobodu.

13. Podjela kućnih doza naloksona

Nalokson je opioidni antagonist koji brzo i privremeno poništava učinke opioida. Koristi se za suzbijanje životno opasne depresije disanja i poremećaja stanja svijesti, omogućujući osobi koja se predozirala ponovno uspostavljanje disanja i povratak svijesti nekoliko minuta nakon njegove primjene. Nalokson nema učinka na predoziranja neopioidnim drogama, nema potencijal za razvoj ovisnosti i siguran je za uporabu. Nalokson desetljećima rutinski primjenjuje osoblje hitne medicinske pomoći u obliku injekcije. Kako bi se smanjio broj smrtnih slučajeva predoziranjem opioidima, kućna doza naloksona u obliku nazalnog spreja omogućava da nalokson primjene educirane osobe koje su bliske osobi koja je u visokom riziku od predoziranja. Primjena naloksona nije zamjena za hitnu medicinsku pomoć, već je prije ili neposredno nakon uporabe naloksona obvezno pozvati hitnu pomoć te ju obavijestiti o primjeni naloksona.⁴⁵

U Hrvatskoj je 2024. godine, u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, započeo pilot-projekt podjele kućnih doza naloksona u zdravstvenom sustavu (putem županijskih zavoda za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba). Tijekom 2025. godine podjela naloksona u okviru pilot-projekta proširena je i na organizacije civilnoga društva koje djeluju u području ovisnosti, terapijske zajednice te zatvorski sustav.

Tko provodi aktivnost?

- ✓ organizacije civilnoga društva
- ✓ zatvorski sustav
- ✓ terapijske zajednice
- ✓ službe za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje županijskih zavoda za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba

Napomena: Aktivnosti podjele naloksona provode se u koordinaciji sa zdravstvenim sustavom.

Tko može dobiti kućnu dozu lijeka nalokson?

- osoba u (visokom) riziku od predoziranja opioidima
- osobe bliske osobi u (visokom) riziku od predoziranja opioidima

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Prilikom podjele kućne doze naloksona potrebno je educirati osobu o pravilnoj primjeni nazalnog spreja. Osobi treba uručiti edukativni materijal te naglasiti da primjena naloksona nije zamjena za hitnu medicinsku pomoć.
- Ako se kućna doza naloksona daje osobi u riziku od predoziranja, pružiti informaciju o potrebi informiranja bliskih osoba o posjedovanju nazalnog spreja, gdje drži sprej te o potrebnoj edukaciji za primjenu nazalnog spreja.
- Prilikom podjele kućne doze naloksona potrebno je osobu informirati kome se može obratiti za dodatne informacije i podršku vezanu uz primjenu nazalnog spreja.

⁴⁵ HZJZ, 2025.

14. Aktivnosti smanjenja šteta povezane s chemsexom

Chemsex je pojam koji se odnosi na namjerno i dobrovoljno korištenje određenih psihoaktivnih tvari prije ili tijekom seksualnih aktivnosti, u svrhu intenziviranja ili olakšavanja spolnih odnosa⁴⁶. Iako se *chemsex* prvotno povezivao s muškarcima koji imaju spolne odnose s muškarcima (MSM)⁴⁷, praksa *chemsexa* se širi i na ostale populacije, odnosno osobe različitih seksualnih orijentacija i rodni identiteta. U okviru *chemsexa*, može biti prisutan i *slamsex*, koji podrazumijeva injektiranje droga prije ili tijekom seksualnih aktivnosti. Povećanje prisutnosti ovog fenomena usko se povezuje sa širenjem digitalnih platformi za upoznavanje, a koje olakšavaju komunikaciju s potencijalnim seksualnim partnerima, kao i dogovaranje nabave psihoaktivnih tvari.⁴⁸ Prakticiranje *chemsexa* povezano je s povećanim rizikom od HIV-a, hepatitisa C i drugih spolno prenosivih infekcija, kao i s rizicima za fizičko i mentalno zdravlje, uključujući predoziranje, kardiovaskularne komplikacije i druge psihičke teškoće.⁴⁹ Osobe koje prakticiraju *chemsex* često ne traže pomoć zbog srama i stigme, stoga aktivnosti smanjenja šteta povezane s *chemsexom* trebaju biti dostupne, individualizirane i provoditi se koristeći neosuđujući pristup kako bi se osobama pružila pravodobna podrška i zdravstvena skrb.

Tko provodi aktivnost? ✓ organizacije civilnoga društva

Aktivnosti smanjenja šteta koje se mogu provoditi:

- informiranje o načinima smanjenja rizika povezanih s prakticiranjem *chemsexa* (hidracija, korištenje kondoma i lubrikanata, pristanak osobe i sl.)
- informiranje o mogućim interakcijama psihoaktivnih tvari koje se koriste tijekom *chemsexa*, kao i njihovim interakcijama s lijekovima
- informiranje o korištenju predekspozicijske profilakse (PrEP) i postekspozicijske profilakse (PEP)
- osiguravanje tiskanih i digitalnih materijala o načinima smanjenja rizika povezanih s prakticiranjem *chemsexa*
- edukacija o strategijama za sprječavanje predoziranja
- edukacija o pružanju prve pomoći
- savjetovanje i psihosocijalna podrška
- podjela opreme za uporabu droga u svrhu smanjenja šteta povezanih s *chemsexom* (npr. sterilni pribor za injektiranje, pribor za dezinfekciju)
- podjela potrošnog materijala u svrhu smanjenja šteta povezanih s *chemsexom* (npr. kondomi, lubrikanti, rukavice)
- redovito testiranje na spolno prenosive bolesti
- aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju (*digitalni outreach*)

⁴⁶ EUDA, 2025.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Guerras i sur., 2022.

⁴⁹ Selcuk Ozkan i sur., 2026.

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Prilikom podjele opreme za uporabu droga i potrošnog materijala pružiti informacije o smanjenju rizika povezanih s *chemsexom*, mogućim interakcijama psihoaktivnih tvari i lijekova te postupanju u hitnim i nepredviđenim situacijama.
- Prilikom provedbe aktivnosti u svrhu smanjenja šteta povezanih s *chemsexom* informirati osobe o dostupnim uslugama savjetovanja i psihosocijalne podrške.
- Prilikom provedbe aktivnosti u svrhu smanjenja šteta povezanih s *chemsexom*, pružiti informacije o spolno prenosivim bolestima, uključujući HIV i potrebi redovitog testiranja, kao i pružiti informacije gdje je moguće obaviti testiranje.
- U svrhu osiguravanja dostupnosti usluga te smanjenja stigme i prepreka traženju pomoći, provoditi aktivnosti smanjenja šteta u digitalnom okruženju (*digitalni outreach*).

15. Integrirana usluga testiranja uzoraka droga prikupljenih od konzumenata te informiranja i savjetovanja korisnika usluge

Testiranje uzoraka droga (*engl. drug checking*) integrirana je javnozdravstvena usluga smanjenja rizika i šteta koja obuhvaća zaprimanje i kemijsku analizu uzorka, priopćavanje i tumačenje rezultata analize te pružanje individualiziranih informacija i savjeta osobi koja je predala uzorak. Analizom uzorka utvrđuje se njegov kemijski sastav, a ovisno o primijenjenoj analitičkoj metodi i udio odnosno koncentracija identificiranih tvari.

Cilj testiranja uzoraka droga je smanjenje rizika i šteta povezanih s uporabom psihoaktivnih tvari, uključujući smanjenje rizika od neželjenih reakcija, predoziranja i izloženosti neočekivanim, krivo deklariranim, onečišćenim ili neočekivano visokopotentnim tvarima. Testiranje uzoraka droga istodobno omogućuje praćenje promjena i novih pojava na tržištu droga te doprinosi oblikovanju pravodobnih javnozdravstvenih upozorenja i razvoju odgovarajućih javnozdravstvenih odgovora.

Usluga testiranja uzoraka droga može se pružati na stalnim lokacijama, u mobilnim jedinicama i terenskim uvjetima, primjerice na glazbenim festivalima i u drugim okruženjima noćnog života, a uzorci se mogu zaprimati i na posebno uspostavljenim mjestima te dostavljati u laboratorij na analizu. Vrijeme potrebno za dobivanje rezultata ovisi o modelu pružanja usluge i primijenjenoj analitičkoj metodi te može varirati od nekoliko minuta ili sati do nekoliko dana. U skladu s time, analitičke metode koje se koriste za provedbu analiza uzoraka mogu se razlikovati – od primjene jednostavnih reagenskih testova, koji mogu samo indikativno ukazati na prisutnost ili odsutnost određenih tvari, do sofisticiranih laboratorijskih metoda koje omogućuju detaljniju analizu sastava i određivanje udjela, odnosno koncentracije pojedinih psihoaktivnih tvari. Pouzdanost, osjetljivost i količina informacija dobivenih analizom ovise o primijenjenoj metodi.

Uslugu testiranja uzoraka droga provodi posebno educiran multidisciplinarni tim zdravstvene ustanove. Kemijsku analizu provodi stručno osposobljeno laboratorijsko osoblje, dok informiranje, savjetovanje i druge intervencije smanjenja šteta mogu provoditi odgovarajuće educirani stručnjaci različitih profila, u skladu s modelom i protokolom pružanja usluge.

Prilikom provedbe usluge ključno je uspostavljanje odnosa povjerenja s osobama koje koriste droge i primjena nestigmatizirajućeg i neosuđujućeg pristupa. Važno je naglasiti da svrha ove usluge nije prikupljanje dokaza za kazneni progon osoba koje koriste droge, nego zaštita njihova zdravlja i smanjenje rizika i šteta povezanih s uporabom droga.

Provedba usluge povezana je s nacionalnim *Sustavom ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari*. Anonimizirani podaci i nalazi od mogućeg javnozdravstvenog značaja razmjenjuju se u skladu s utvrđenim protokolom. Kada se na temelju dostupnih podataka procijeni da određena tvar ili proizvod predstavlja ozbiljan rizik za zdravlje, putem *Sustava ranog upozoravanja* relevantnim se dionicima dostavljaju odgovarajuće informacije, a prema potrebi se objavljuju i ciljano oblikovana javnozdravstvena upozorenja.

Organizacije civilnoga društva imaju važnu ulogu u informiranju i motiviranju osoba koje koriste droge za korištenje usluge testiranja uzoraka droga. Zbog povjerenja koje uživaju među osobama koje koriste droge, predstavljaju ključnu poveznicu između zdravstvenog sustava koji provodi analize uzoraka droga i osoba koje koriste droge, doprinoseći učinkovitijem dosegu ciljane populacije i unapređenju javnozdravstvenih ishoda.

U Republici Hrvatskoj, pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo ustrojen je *Laboratorij za psihoaktivne tvari iz droga* koji pruža laboratorijsku podršku provedbi integrirane usluge testiranja uzoraka droga. Usluga se pruža anonimno, povjerljivo i besplatno za korisnika. Pružanje ove usluge uređeno je *Protokolom o provedbi pilot projekta pružanja integrirane usluge informiranja i savjetovanja te testiranja uzoraka droga prikupljenih od konzumenata* koji je donio Hrvatski zavod za javno zdravstvo.

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Pružiti informacije o mogućnosti dolaska osoba koje koriste droge na besplatno i anonimno savjetovanje, prije predaje uzorka droge na testiranje te nakon dobivanja rezultata analize.
- Prilikom interpretacije rezultata analize naglasiti da svaka uporaba može predstavljati rizik za zdravlje te da rezultat analize ne znači da je analizirani uzorak siguran za uporabu. Ukupna razina rizika ne može se procijeniti samo na temelju kemijskog sastava uzorka.
- Pružiti jasne informacije o mogućnostima i ograničenjima primijenjene analitičke metode, uključujući mogućnost da pojedine psihoaktivne tvari nisu identificirane analizom.
- Naglasiti da se dobiveni rezultat odnosi samo na analizirani dio uzorka, koji ne mora nužno biti reprezentativan za cijelu količinu tvari.
- Prilikom interpretacije rezultata analize uzoraka droga, pružiti informaciju da i kada se psihoaktivne tvari mogu identificirati, rizici njihove uporabe i dalje mogu biti nepoznati.
- Pružiti informacije da istodobna uporaba više psihoaktivnih tvari (uključujući alkohol i lijekove) dodatno otežava procjenu rizika i pružanje odgovarajućih savjeta jer su interakcije između tvari mnogo manje predvidljive od učinka uporabe jedne psihoaktivne tvari.
- Informacije koje se pružaju korisniku usluge trebaju biti jasne, razumljive, činjenično utemeljene i prilagođene korisniku. Uz rezultate analize, pružiti i dodatne relevantne informacije i individualizirane savjete o smanjenju rizika i šteta, a po potrebi i kratke intervencije. Informacije koje se pružaju potrebno je prilagoditi rezultatu analize, obrascu i okolnostima uporabe te drugim informacijama koje je korisnik dobrovoljno pružio.
- Pružiti informacije o kontaktima na koje se osoba može javiti u svrhu dodatnog tumačenja rezultata, dolaska na savjetovanje ili informiranja o drugim uslugama namijenjenim osobama koje koriste droge u okviru zdravstvenog i socijalnog sustava te u sklopu organizacija civilnoga društva.
- Ponuditi osobi koja je donijela uzorak droge relevantne informativne materijale.
- Pri objavljivanju javnozdravstvenih upozorenja, potrebno je voditi računa o tome da ona budu pravodobna, razumljiva, usmjerena populaciji izloženoj riziku i popraćena konkretnim preporukama za smanjenje rizika.

16. Specifičnosti provedbe aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom stimulansa, sintetskih droga i drugih psihoaktivnih tvari visokog rizika

S obzirom na sve veći porast uporabe stimulansa, sintetskih droga i drugih psihoaktivnih tvari visokog rizika te problema koji proizlaze iz njihove uporabe, potrebno je posebnu pozornost posvetiti specifičnostima provedbe aktivnosti smanjenja šteta koje uključuju kombiniranje postojećih aktivnosti smanjenja šteta, kao i razvoj novih aktivnosti koje odgovaraju na specifične potrebe korisnika. Zdravstveni, socijalni i drugi problemi povezani s uporabom navedenih psihoaktivnih tvari razlikuju se ovisno o obrascima uporabe (injektiranje, ušmrkavanje, oralna uporaba i sl.), skupinama koje ih koriste (npr. različitog socio-ekonomskog statusa) i okruženju u kojem se koriste (noćno okruženje, privatna druženja i sl.), a sve je češća i njihova uporaba u različitim kontekstima, odnosno zbog različitih razloga (zabava, seksualni odnosi, povećanje radne učinkovitosti i sl.). Također, uporaba stimulansa, sintetskih droga i drugih tvari visokog rizika često se kombinira s drugim psihoaktivnim tvarima, uključujući i alkohol, a mnoge štetne posljedice povezane su i s konzumacijom tvari u visokim dozama, kao i dugotrajnom konzumacijom, što povećava zdravstvene rizike i otežava pružanje adekvatnog liječenja, kao i provedbu aktivnosti smanjenja šteta. Sve navedeno ukazuje na kontinuiranu promjenu obrazaca uporabe droga tijekom vremena te potrebu fleksibilnog i prilagođenog pristupa specifičnim korisnicima prilikom provedbe aktivnosti smanjenja šteta, smanjenja prepreka pristupu aktivnostima smanjenja šteta, uključujući doseganje teško dostupnih skupina korisnika, kao i primjenu sustavnog pristupa u kojem je procjena potreba korisnika integrirana u razvoj, provedbu i praćenje aktivnosti smanjenja šteta.

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Kontinuirano procjenjivati potrebe različitih skupina korisnika stimulansa, sintetskih droga i drugih psihoaktivnih tvari visokog rizika te prikupljati podatke o utvrđenim potrebama, u svrhu primjene različitih aktivnosti smanjenja šteta, kao i razvoja novih aktivnosti prilagođenih utvrđenim potrebama.
- Putem različitih kanala (s naglaskom na digitalno okruženje) pružati informacije o međudjelovanju psihoaktivnih tvari i mogućnostima smanjenja rizika i šteta, o odgovornom spolnom ponašanju, kao i mogućim rizičnim i hitnim situacijama u kojima se osobe koje koriste psihoaktivne tvari mogu naći i načinima njihova sprečavanja i/ili ublažavanja.
- Prilikom provedbe aktivnosti smanjenja šteta, kao i putem različitih komunikacijskih kanala (web stranice, društvene mreže i dr.), osigurati dostupnost informacija o aktivnostima smanjenja šteta te institucijama i organizacijama koje ih provode putem različitih komunikacijskih kanala.

Prilagodba aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga specifičnim potrebama korisnika

Osobe koje koriste droge predstavljaju heterogenu skupinu s obzirom na dob, spol, socioekonomski status, obrasce i intenzitet uporabe droga, zdravstveno stanje, životne okolnosti te razinu socijalne uključenosti. Potrebe i rizici povezani s uporabom droga razlikuju se od osobe do osobe, zbog čega aktivnosti smanjenja šteta trebaju biti utemeljene na individualiziranom pristupu koji uvažava specifične okolnosti, potrebe i kapacitete svakog pojedinca.

Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti na ranjive skupine koje se suočavaju s dodatnim zdravstvenim, socijalnim i drugim rizicima.

Maloljetne osobe koje eksperimentiraju ili koriste droge zahtijevaju pravodobnu podršku i intervencije prilagođene njihovoj razvojnoj dobi, uz poseban naglasak na zaštitu dobrobiti, očuvanje mentalnog zdravlja i prevenciju daljnjih rizika.

Žene koje koriste droge često su izložene višestrukoj stigmatizaciji i otežanom pristupu zdravstvenim i socijalnim uslugama, osobito ako su trudnice ili majke.

Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti i osobama koje koriste droge, a suočavaju se s komorbiditetima. Tijekom provedbe aktivnosti smanjenja šteta potrebno ih je pravodobno informirati i upućivati na odgovarajuće zdravstvene i socijalne usluge te provoditi aktivnosti usmjerene na motiviranje za uključivanje u liječenje.

Marginalizirane i socijalno isključene osobe, uključujući beskućnike, osobe koje žive u siromaštvu te pripadnici drugih ranjivih skupina koji koriste drogu, često imaju otežan pristup zdravstvenim, socijalnim i drugim oblicima podrške, što može povećati rizik od zdravstvenih komplikacija, predoziranja, zaraznih bolesti te drugih zdravstvenih i socijalnih posljedica.

Također, pažnju je potrebno usmjeriti i migrantima te stranim radnicima koji koriste droge, a koji se mogu suočavati s jezičnim, kulturnim i administrativnim preprekama u pristupu zdravstvenim i socijalnim uslugama, kao i s povećanim rizikom od socijalne izolacije i isključenosti.

U provedbi aktivnosti smanjenja šteta potrebno je razvijati pristupe koji doprinose smanjenju stigme i diskriminacije povezane s uporabom droga.

II. AKTIVNOSTI USMJERENE NA SMANJENJE RIZIKA I ŠTETA U ZAJEDNICI I OKRUŽENJU

1. Prikupljanje i zbrinjavanje korištenog pribora

Prikupljanje korištenog pribora za injektiranje (igle, šprice/štrcaljke) provode organizacije civilnoga društva koje djeluju u području ovisnosti i zdravstvene ustanove kako bi se osiguralo sigurno i propisno zbrinjavanje pribora te kako bi se smanjili rizici od ubodnih incidenata i smanjio rizik prijenosa zaraznih bolesti (HIV, hepatitis), odnosno kako bi se povećala sigurnost zajednice. Propisno zbrinjavanje, sukladno zakonskim i podzakonskim propisima, obavljaju pojedine zdravstvene ustanove i pravne osobe ovlaštene za zbrinjavanje infektivnog otpada.

Svi djelatnici koji prikupljaju korišteni pribor za injektiranje moraju biti osposobljeni za korištenje odgovarajuće zaštitne opreme prilikom preuzimanja pribora, sigurno odlaganje pribora u odgovarajuće spremnike te prevenciju akcidentalnih uboda, u skladu s propisima koji se odnose na područje zaštite na radu te gospodarenja otpadom.

Korišteni pribor za injektiranje osobe koje koriste droge mogu donijeti u prostore zdravstvenih ustanova i organizacija civilnoga društva koje prikupljaju pribor, u *drop-in centre* te na mjesta na kojima se obavlja vanjski rad (*outreach*).

Korišteni pribor za injektiranje (igle, šprice/štrcaljke) koji se prikuplja u okviru organizacija civilnoga društva može se, u dogovoru s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo (*Laboratorijem za psihoaktivne tvari iz droga*), koristiti u istraživačke svrhe, tj. može se analizirati sadržaj ostataka tvari u priboru za injektiranje, u svrhu prikupljanja podataka o psihoaktivnim tvarima koje se koriste na određenom području, praćenja promjena u obrascima uporabe droga tijekom vremena te na temelju dobivenih podataka, kreiranja javnozdravstvenih upozorenja.

Tko sve provodi aktivnost?

- ✓ organizacije civilnoga društva
- ✓ bolnice
- ✓ županijski zavodi za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Kontinuirano educirati osobe koje injektiraju droge o propisnom zbrinjavanju korištenog pribora za injektiranje i informirati ih o mjestima gdje mogu donijeti korišteni pribor.
- Informirati osobe koje injektiraju droge o važnosti korištenja sterilnog pribora i mogućnosti dobivanja sterilnog pribora prilikom predaje korištenog u organizacijama civilnoga društva koje djeluju u području ovisnosti.
- Informirati osobe koje injektiraju droge o važnosti redovitog testiranja na zarazne bolesti (HIV, hepatitis) i uputiti ih gdje je moguće obaviti testiranje.

2. Čišćenje javnih prostora od odbačenog pribora za injektiranje

Čišćenje javnih prostora od odbačenog pribora za injektiranje (igle, šprice/štrcaljke) provode zaposlenici i volonteri organizacija civilnoga društva koje djeluju u području ovisnosti i pravne osobe ovlaštene za zbrinjavanje infektivnog otpada. Sve osobe koje čiste prostore od odbačenog pribora za injektiranje moraju biti osposobljene za korištenje odgovarajuće zaštitne opreme prilikom prikupljanja pribora, odlaganje pribora u odgovarajuće spremnike te prevenciju akcidentalnih uboda, u skladu s propisima koji se odnose na područje zaštite na radu te gospodarenja otpadom. Osobe uključene u prikupljanje odbačenog pribora kontinuirano obilaze javne prostore na kojima se okupljaju osobe koje koriste drogu injektiranjem te po pozivu građana dolaze na lokacije na kojima je prijavljen pronalazak pribora za injektiranje i drugog infektivnog otpada.

Tko sve provodi aktivnost?

✓ organizacije civilnoga društva
(educirani zaposlenici i volonteri) | ✓ pravne osobe koje se bave
zbrinjavanjem infektivnog otpada |
|---|---|

Smjernice za provedbu aktivnosti

- Putem različitih komunikacijskih i informativnih kanala (npr. web stranica organizacija civilnoga društva, lokalnih vlasti, pravnih osoba nadležnih za čistoću u lokalnoj zajednici, putem letaka i dr.) kontinuirano informirati širu javnost o: 1) opasnostima diranja pribora za injektiranje i drugog infektivnog otpada; 2) postupanjima ako je došlo do slučajnog ubodnog incidenta; 3) instituciji ili organizaciji u lokalnoj zajednici koju mogu kontaktirati, a koja može prikupiti i propisno zbrinuti pronađeni infektivni otpad.

3. Osiguravanje sigurnijeg noćnog okruženja

Noćnim okruženjima u kontekstu ovog dokumenta smatraju se mjesta na kojima osobe provode vrijeme u noćnim izlascima, kao što su noćni klubovi, ugostiteljski objekti, festivali i druga mjesta okupljanja u noćnom životu i okupljanja većeg broja posjetitelja koje pružaju prostor za zabavu, ples i glazbu. Na navedenim mjestima češće su prisutna visokorizična ponašanja poput uporabe psihoaktivnih tvari, rizičnog seksualnog ponašanja, vožnje pod utjecajem psihoaktivnih tvari i nasilja.⁵⁰ Kako bi se osiguralo sigurnije noćno okruženje, mogu se provoditi različite aktivnosti usmjerene na promjene u prostoru noćnog života, promicanje odgovornog ponašanja posjetitelja te stvaranje okoline koja potiče pozitivnije i sigurnije iskustvo posjetitelja. U osiguravanju sigurnijeg noćnog okruženja ulogu imaju brojni dionici (vlasnici ugostiteljskih objekata i organizatori događanja, lokalna vlast, policija, hitna pomoć, organizacije civilnoga društva, mediji te sami posjetitelji noćnog okruženja), stoga je osobito važna njihova suradnja. U provedbi aktivnosti osiguravanja sigurnijeg noćnog života značajnu ulogu imaju upravo organizacije civilnoga društva koje djeluju u području ovisnosti, s obzirom na to da posjeduju potrebno znanje i vještine o provedbi aktivnosti smanjenja šteta, lakše uspostavljaju odnose povjerenja s posjetiteljima noćnog okruženja i mogu imati važnu koordinativnu i posredničku ulogu među dionicima.

Tko provodi aktivnosti? ✓ organizacije civilnoga društva

Koje aktivnosti mogu provoditi organizacije civilnoga društva u svrhu osiguravanja sigurnijeg noćnog okruženja?

- informiranje i edukacija o štetnom utjecaju psihoaktivnih tvari;
- informiranje i edukacija o smanjenju šteta povezanih s uporabom psihoaktivnih tvari;
- podjela informativnih letaka (o štetnom utjecaju psihoaktivnih tvari, smanjenju rizika i šteta povezanih s uporabom droga, odgovornom spolnom ponašanju i sl.);
- podjela korisne opreme i materijala u svrhu smanjenja šteta povezanih s uporabom psihoaktivnih tvari (boce vode, izotonični napitci, magnezij, kondomi i dr.);
- pružanje pomoći posjetiteljima noćnog okruženja koji se osjećaju loše (razgovor, umirivanje, upućivanje u zonu za odmor i sl.);
- pravodobno pozivanje hitne medicinske pomoći;
- informiranje o mogućnosti savjetovanja i psihosocijalne podrške

Smjernice za provedbu aktivnosti

- ➔ Prilikom provedbe glazbenih, kulturnih i drugih događaja koji okupljaju veći broj posjetitelja, aktivnosti usmjerene na osiguravanje sigurnijeg noćnog okruženja u suradnji s različitim dionicima.
- ➔ Na lokalnoj razini uspostaviti suradnju različitih dionika u svrhu analize lokalnih potreba i provedbe aktivnosti usmjerenih na osiguravanje sigurnijeg noćnog okruženja.

⁵⁰ EMCDDA, 2022.

PRAĆENJE I EVALUACIJA PROVEDBE AKTIVNOSTI SMANJENJA ŠTETA POVEZANIH S UPORABOM DROGA

Praćenje problematike ovisnosti o drogama, u okviru kojeg se prati i područje smanjenja šteta, kontinuiran je proces kojim se osigurava dostupnost, kvaliteta i usporedivost podataka, a temelji se na standardiziranom, redovitom i pravodobnom prikupljanju podataka od relevantnih tijela i organizacija civilnog društva, sukladno njihovom djelokrugu rada i ovlastima. Svi provoditelji aktivnosti smanjenja šteta dužni su pratiti njihovu provedbu (procesna evaluacija) putem unaprijed definiranih izvješća (npr. mjesečnih ili tromjesečnih) koja sadrže podatke o broju provedenih aktivnosti; praćenju broja korisnika uključenih u pojedine aktivnosti; broju podijeljenih informativnih letaka; količini podijeljene opreme i pribora za injektiranje; količini prikupljenih korištenih igala i šprica/štrcaljki; broju podijeljenih kondoma; broju stručnog osoblja i volontera koji su sudjelovali u provedbi aktivnosti te druge podatke, ovisno o djelokrugu rada pojedinih dionika. Predlaže se i praćenje zadovoljstva korisnika aktivnostima. Osim procesne evaluacije, važno je provoditi evaluaciju ishoda i učinka kako bi se dobio uvid u učinkovitost provedenih aktivnosti smanjenja šteta te potrebne prilagodbe i unapređenja pojedinih aktivnosti.

PRAĆENJE PROVEDBE SMJERNICA

Praćenje provedbe *Smjernica* u okviru svojeg djelokruga obavljaju stručne službe ministarstava nadležnih za poslove zdravstva, socijalne politike i zatvorskog sustava, u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo. Navedena ministarstva, po donošenju *Smjernica* od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, zadužena su upoznati tijela i ustanove iz svog djelokruga s ovim *Smjernicama* i poduzimati mjere za njihovu primjenu. Hrvatski zavod za javno zdravstvo koordinira i prati provedbu *Smjernica* te je zadužen za njihovo predstavljanje, organizaciju edukacija i pružanje stručne podrške za njihovu provedbu.

U svrhu praćenja provedbe *Smjernica* te standardizacije i unapređenja prikupljanja podataka o aktivnostima smanjenja šteta koje provode različiti dionici u Republici Hrvatskoj, Hrvatski zavod za javno zdravstvo vodi *nacionalnu bazu programa i projekata koji se provode u području smanjenja šteta*. Podaci iz *baze* koriste se za potrebe izvještavanja, planiranja i unapređenja javnih politika kao i praćenja provedbe strateških i operativnih dokumenata u području smanjenja šteta.

POJMOVNIK

<i>chemsex</i>	Pojam koji se odnosi na namjerno i dobrovoljno korištenje određenih psihoaktivnih tvari prije ili tijekom seksualnih aktivnosti, u svrhu intenziviranja ili olakšavanja spolnih odnosa. ⁵¹
<i>digitalni outreach</i>	Suvremen i inovativan pristup pružanju informacija i podrške osobama koje koriste droge putem digitalnih alata (poput mrežnih stranica, društvenih mreža, mobilnih aplikacija te platformi za audio i videokomunikaciju). ⁵²
<i>drug checking</i>	Podrazumijeva analizu uzoraka droga s ciljem identifikacije njihovog kemijskog sastava, čistoće i mogućih rizika povezanih s uporabom. Ciljevi i koristi testiranja uzoraka droga odnose se na smanjenje rizika i šteta za korisnike droga, praćenje tržišta droga te izdavanje pravovremenih i ciljanih javnozdravstvenih upozorenja. ⁵³
<i>drop-in centar</i>	Sigurno i podržavajuće mjesto namijenjeno osobama koje koriste droge, a u kojem se pružaju usluge usmjerene na smanjenje zdravstvenih, socijalnih, ekonomskih i drugih šteta povezanih s uporabom droga. Jedna od ključnih usluga drop-in centra jest podjela sterilnog pribora za uporabu droga te prikupljanje korištenog pribora radi propisnog zbrinjavanja. Naglasak je na jednostavnom i pristupačnom korištenju besplatnih usluga. ⁵⁴
<i>harm reduction</i>	Krovni termin za aktivnosti, programe i politike kojima se nastoje spriječiti, smanjiti i ublažiti zdravstvene, društvene i ekonomske štete za pojedince, zajednice i društvo, a koje proizlaze iz uporabe droga. ⁵⁵
<i>inovativne aktivnosti smanjenja šteta povezanih s uporabom droga</i>	Aktivnosti koje se trenutačno ne provode u Republici Hrvatskoj, ali se provode u drugim državama, pod uvjetom da su u skladu s važećom zakonskom regulativom Republike Hrvatske; aktivnosti koje predstavljaju prilagodbu postojećih metoda rada novim potrebama osoba koje koriste droge te razvijene aktivnosti smanjenja šteta koje proizlaze iz prepoznatih potreba korisnika ili novih obrazaca uporabe droga. Sve inovativne aktivnosti koje se provode moraju imati uporište u stručnim smjernicama, standardima kvalitete i dokazima učinkovitosti, uz usklađenost sa zakonskom regulativom Republike Hrvatske.
<i>low threshold usluge</i>	Termin koji se odnosi na usluge niskog praga pristupačnosti, odnosno usluge koje su korisnicima lako dostupne, ne zahtijevaju ispunjavanje

⁵¹ EUDA, 2025.

⁵² Ibid.

⁵³ EUDA, 2026.

⁵⁴ ECDC i EMCDDA, 2011.

⁵⁵ EUDA, 2025.

	različitih uvjeta (npr. administrativne postupke, apstinenciju) za njihovo korištenje. ⁵⁶
MSM populacija	Muškarci koji imaju spolne odnose s muškarcima.
noćno okruženje	Mjesta na kojima osobe provode vrijeme u noćnim izlascima, kao što su noćni klubovi, ugostiteljski objekti, festivali i druga mjesta okupljanja u noćnom životu i okupljanja većeg broja posjetitelja koje pružaju prostor za zabavu, ples i glazbu. Na navedenim mjestima češće su prisutna visokorizična ponašanja.
opijati	Pojam koji obuhvaća prirodne opioide.
opioidi	Pojam koji obuhvaća prirodne, polusintetske i sintetske opioide.
predekspozicijska profilaksa (PrEP)	PrEP je preventivna biomedicinska intervencija koja djeluje zaustavljanjem umnožavanja virusa HIV-a u tijelu prije izlaganja, pruža visoku razinu zaštite od nastanka HIV infekcije. PrEP se uzima svakodnevno ili prema potrebi (prije i poslije rizičnog seksualnog izlaganja). Prilikom ispravnog uzimanja, PrEP smanjuje rizik od HIV infekcije i do 99 %, no ne štiti od drugih spolno i krvlju prenosivih bolesti te ih treba koristiti u kombinaciji s drugim preventivnim intervencijama. ⁵⁷
predoziranje	Stanje osobe koje nastaje kao posljedica uzimanja prevelike količine droge ili lijeka odjednom, namjerno ili slučajno. Često se naziva i intoksikacijom jer se radi o stanju teškog trovanja. ⁵⁸ Riječ je o stanju smanjene svijesti, uključujući sljedeće simptome: pospanost, „kljucanje“, otežanu komunikaciju (polagan govor, nerazgovijetnost, neartikulirane riječi, i sl.) koji nastupaju neposredno nakon uzimanja opioida. Jedan od glavnih problema predoziranja je nemogućnost predviđanja njegovog nastupanja, što, u konačnici, dovodi do smrtnog ishoda kod osoba koje su koristile drogu.
postekspozicijska profilaksa (PEP)	Postekspozicijska profilaksa (PEP) podrazumijeva provedbu mjera kojima se smanjuje mogućnost stjecanja HIV infekcije. ⁵⁹
slamsex	Podrazumijeva injektiranje droga prije ili tijekom seksualnih aktivnosti.
spolno prenosiva infekcija (SPI)	Spolno prenosiva infekcija odnosi se na ulazak uzročnika bolesti (virusa, bakterija) u tijelo i na njihovo umnožavanje. ⁶⁰
spolno prenosiva bolest (SPB)	Spolno prenosive bolesti su zarazne bolesti spolnih organa. Mogu se prenijeti spolnim kontaktom (oralnim, vaginalnim i analnim) sa zaražene na nezaraženu osobu. Neke se od njih mogu prenijeti i nespolno (krvlju, s

⁵⁶ Harmreduction.eu, 2026.

⁵⁷ Nemeth Blazić i sur., 2024.

⁵⁸ Portal o ovisnostima, 2026.

⁵⁹ Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“, 2025.

⁶⁰ HZJZ, 2020.

majke na dijete). Svaka spolno prenosiva bolest počinje kao spolno prenosiva infekcija, no ne mora svaka infekcija izazvati simptome bolesti.⁶¹

vanjski rad (outreach)

Odnosi se na različite aktivnosti koje se provode „na terenu“, odnosno izvan institucija i organizacija, na lokacijama na kojima se osobe koje koriste droge okupljaju, borave ili koriste drogu.⁶²

vršnjački pomagači

Osobe s vlastitim iskustvom u nošenju s ovisnošću, educirane za pružanje podrške drugim osobama u sličnoj situaciji, a koja doprinosi jačanju povjerenja, osjećaja razumijevanja i osnaživanja korisnika.⁶³

⁶¹ Ibid.

⁶² ECDC i EMCDDA, 2011.

⁶³ Ministarstvo zdravstva, 2025.

KRATICE

C-EHRN	Korelacija – Europska mreža za smanjenje štete (Correlation European Harm Reduction Network)
ECDC	Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti (European Centre for Disease Prevention and Control)
EMCDDA	Europski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama ⁶⁴ (European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction)
EUDA	Agencija Europske unije za droge (European Union Drug Agency)
EUROPOL	Agencija Europske unije za suradnju u provođenju zakona (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation)
EK	Europska komisija
HCV	hepatitis C
HIV	virus humane imunodeficijencije
HZJZ	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
NPS	nove psihoaktivne tvari
PEP	postekspozicijska profilaksa
PrEP	predekspozicijska profilaksa
SPI	spolno prenosive infekcije
SPB	spolno prenosive bolesti
WHO	Svjetska zdravstvena organizacija (World Health Organization)
VRH	Vlada Republike Hrvatske

⁶⁴ Od 2024. godine EMCDDA postaje EUDA.

LITERATURA

1. Clinicalinfo.hiv.gov (2026). *Guidelines for the Use of Antiretroviral Agents in Adults and Adolescents With HIV*. Dostupno na: <https://clinicalinfo.hiv.gov/en/guidelines/hiv-clinical-guidelines-adult-and-adolescent-arv/adherence-continuum-care>
2. Council of the European Union (2015). *Council conclusions on the implementation of the EU Action Plan on Drugs 2013–2016 regarding minimum quality standards in drug demand reduction in the European Union*. Dostupno na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11985-2015-INIT/en/pdf>
3. European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) and European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2023). *Prevention and control of infectious diseases among people who inject drugs: 2023 update*. Stockholm: ECDC. Dostupno na: <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Guidance-prevention-control-PWID-6-November.pdf>
4. European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) and European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2011). *Prevention and control of infectious diseases among people who inject drugs*. Stockholm: ECDC. Dostupno na: [https://www.drugsandalcohol.ie/16075/1/ECDC-EMCDDA IDU guidance web version.pdf](https://www.drugsandalcohol.ie/16075/1/ECDC-EMCDDA_IDU_guidance_web_version.pdf)
5. European Commission. (2011). *European minimum quality standards in drug demand reduction (EQUUS)*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupno na: [https://www.drugsandalcohol.ie/28908/1/EQUUS demand reduction standards final report.pdf](https://www.drugsandalcohol.ie/28908/1/EQUUS_demand_reduction_standards_final_report.pdf)
6. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (2022). *Recreational settings and drugs: health and social responses*. Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/recreational-settings-and-drugs-health-and-social-responses_en
7. European Union Drugs Agency (2025). *Harm reduction – the current situation in Europe (European Drug Report 2025)*. Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025/harm-reduction_en
8. European Union Drugs Agency (2025). *Action framework for developing and implementing health and social responses to drug problems*. Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/action-framework-for-developing-and-implementing-health-and-social-responses-to-drug-problems_en
9. European Union Drugs Agency (2025). *Health and social responses: provision of harm reduction equipment for high-risk drug use*. Dostupno na:

https://www.euda.europa.eu/publications/mini-guides/provision-harm-reduction-equipment-high-risk-drug-use_en

10. European Union Drugs Agency (2026). *Drug checking*. Dostupno na: https://www.euda.europa.eu/topics/drug-checking_en
11. Goosdeel, A. (2024). Harm reduction and its monitoring in Europe, from EMCDDA to EUDA. *Harm Reduction Journal*, 21:219 <https://doi.org/10.1186/s12954-024-01130-7>
12. Guerras, J.-M., Hoyos, J., Donat, M., de la Fuente, L., Palma Díaz, D., Ayerdi, O., García-Pérez, J. N., García de Olalla, P., & Belza, M.-J. (2022). Sexualized drug use among men who have sex with men in Madrid and Barcelona: The gateway to new drug use? *Frontiers in Public Health*, 10, 997730. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.997730>
13. Harmreduction.eu (2026). *Low threshold services*. Dostupno na: <https://harmreduction.eu/courses/hiv-and-hcv-rapid-testing-in-low-threshold-settings-for-pwud/developing-services-and-attracting-clients/low-threshold-services/>
14. HIV.gov (2026). *HIV care continuum*. Dostupno na: <https://www.hiv.gov/federal-response/other-topics/hiv-aids-care-continuum>
15. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2023). *Europski tjedan testiranja na HIV i 7 SPI: Što trebate znati i gdje se možete besplatno i anonimno testirati*. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-promicanje-zdravlja/europski-tjedan-testiranja-na-hiv-i-7-spi-sto-trebate-znati-i-gdje-se-mozete-besplatno-i-anonimno-testirati/>
16. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020). *Spolno zdravlje*. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/09/100-pitanja-BROSURA-FINALE.pdf>
17. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2024). *Evaluacija Smjernica za programe smanjenja šteta povezanih sa zlouporabom droga*. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/sluzba-za-ovisnosti/proveden-projekt-evaluacije-smjernica-za-programe-smanjenja-steta-povezanih-sa-zlouporabom-droga/>
18. Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2025). *Pilot projekt uvođenja kućnih doza naloksona*. Dostupno na: <https://www.hzjz.hr/projekti/pilot-projekt-uvodenja-kucnih-doza-naloksona-2023-2025/>
19. Jeziorska, I. and the FENIQS-EU Consortium (2023). FENIQS-EU. *Quality standards in drug demand and harm reduction: Implementation toolkit*. Amsterdam: Correlation – European Harm Reduction Network and the FENIQS-EU project. Dostupno na: https://feniqs-eu.net/wp-content/uploads/2023/07/230703_FENIQS-EU_ImplementationToolkit.pdf
20. Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ (2025). *Referentni centar za dijagnostiku i liječenje zaraze HIV-om, Postekspozicijska profilaksa (PEP) zaraze HIV-om*. Dostupno na: <https://bfm.hr/referentni-centar-za-dijagnostiku-i-lijecenje-zaraze-hiv-om/>
21. Ministarstvo zdravstva (2025). *Protokol postupanja i komunikacije za jačanje međuresorne suradnje u provedbi politika usmjerenih na mentalno zdravlje*. Dostupno na:

https://zdravlje.gov.hr/UserDocImages/2025_Objave/Protokol%20postupanja%20i%20komunikacije%20za%20jaganje%20meduresorne%20suradnje.pdf

22. Ministarstvo zdravstva (2024). Provedbeni program imunizacije, seroprofilakse i kemoprofilakse za posebne skupine stanovništva i pojedince pod povećanim rizikom od: tuberkuloze, hepatitisa A i B, bjesnoće, žute groznice, kolere, trbušnog tifusa, tetanusa, ospica, teške bolesti donjeg dišnog sustava prouzrokovane infekcijom respiratornim sincicijskim virusom, krpeljnog meningoencefalitisa, vodenih kozica, rotavirusnog gastroenterokolitisa, malarije, streptokokne bolesti (uključujući invazivnu pneumokoknu bolest), hemophilus influenzae – invazivne bolesti, invazivne meningokokne bolesti, HPV infekcije, bolesti COVID-19 i bolesti majmunskih boginja uzrokovane virusom majmunskih boginja u 2026. godini. Dostupno na: https://zdravstvo.gov.hr/UserDocImages/2026_Objave/Provedbeni%20program%20imunizacije%202026.pdf
23. Ministarstvo zdravstva (2025). Provedbeni program obveznog cijepljenja u Republici Hrvatskoj u 2026. godini protiv difterije, tetanusa, hripavca, dječje paralize, ospica, zaušnjaka, rubele, tuberkuloze, hepatitisa B, bolesti izazvanih s haemophilus influenzae B i pneumokokne bolesti. Dostupno na: https://zdravstvo.gov.hr/UserDocImages/2026_Objave/Provedbeni%20program%20obveznog%20cijepljenja%202026.pdf
24. Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, *Narodne novine*, br. 18/23.
25. National Harm Reduction Coalition (2020). *Principles of harm reduction*. Dostupno na: [https://harmreduction.org/wp-content/uploads/2022/12/NHRC-PDF-Principles Of Harm Reduction.pdf](https://harmreduction.org/wp-content/uploads/2022/12/NHRC-PDF-Principles%20Of%20Harm%20Reduction.pdf)
26. Nemeth Blažić, T., Smoljo, P., Zekan, Š., Blažević, L., Ćorić, F., Bogdanić, N., Nola, I. A. (2024). *Uvođenje predekspozicijske profilakse (PrEP) u ključne populacije kao mjera smanjenja šteta rizičnog spolnog izlaganja zarazi HIV-om*. Harm Reduction Forum - HRF2023: program i knjiga sažetaka. Stevanović, Ranko (ur.). Zagreb: Hrvatska udruga za smanjenja šteta po zdravlje.
27. Oldfield, J., et al. (2025). *Best Practices and Recommendations for Digital Harm Reduction Services: Guidance for community-based and community-led organisations*. Amsterdam: Correlation - European Harm Reduction Network. Dostupno na: https://community-boost.eu/wp-content/uploads/2025/08/20250618_BOOST_DRH_Recommendations-Best-Practices-2.pdf
28. Povjerenstvo za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske, Ured za suzbijanje zlouporabe droga (2015). *Smjernice za programe smanjenja šteta povezanih sa zlouporabom droga*. Dostupno na: https://ovisnosti.hzjz.hr/wp-content/uploads/2026/01/Smjernice-za-programe-smanjenje-steta_2015.pdf

29. Selcuk Ozkan, H., Rogoveanu, S-C., Isman-Haznedaroglu, D. (2026). Chemsex: Venereological Consequences, Psychiatric and Somatic Complications, and Potential Intervention Strategies. *Venereology*, 5(1), 6; <https://doi.org/10.3390/venereology5010006>
30. Vijeće Europske unije (2015). *Zaključci Vijeća o provedbi Akcijskog plana EU-a za borbu protiv droga (2013. – 2016.) u pogledu minimalnih standarda kvalitete u smanjenju potražnje za drogama u Europskoj uniji*. Dostupno na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11985-2015-INIT/hr/pdf>
31. World Health Organization (2012). *Guidance on prevention of viral hepatitis B and C among people who inject drugs*. Dostupno na: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241504041>
32. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga, *Narodne novine*, br. 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19.
33. Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti, *Narodne novine*, br. 79/07, 113/08, 43/09, 130/17, 114/18, 47/20, 134/20, 143/21.
34. Zakon o zdravstvenoj zaštiti, *Narodne novine*, br. 100/18, 125/19, 147/20, 119/22, 156/22, 33/23, 36/24, 102/25.